

* Manuel de Montsieu

recueil de notes de

Chitz

Paris, mars 1925

L'INGENU AMOR

L'INGENU AMOR

PER

CARLES RIBA

Il·lustracions de Josep Obiols

BARCELONA
EDITORIAL CATALANA, S. A.

1924

Manuel de Montoliu

R. 570.815

ROMANUS

ARISTOTELIS

7

DONATIUS
ENHER

INTENCIÓ DE L'AUTOR

AQUESTES quatre històries meravelloses — l'autor en diria rondalles si no li fes por d'ésser sospitat popularista — no serien passadores sense un breu elogi preliminar del festeig.

El festeig és un dels procediments més simples i més enginyosos que l'home hagi inventat per ésser feliç.

Tinguem-ho en compte, també: un dels més arbitraris. Sembla mentida, el nombre d'avanços de civilització, d'exercicis seculars de refinament, que han vingut a fer cap en una cosa tan senzilla i tan quotidiana com el festejar. No és de totes les èpoques i menys de tots els pobles: evidentment, un dels primers exàmens que s'acuden als antropòlegs per valorar el nivell de cultura d'un poble és el de com entenen i practiquen l'entrada a l'estat conjugal. No cal dir també que no totes les llengües, fins ni algunes de l'occident europeu, arriben a posseir aquest mot tan precís i tan ple de suggestions que és festejar.

Festejar implica una acció conjunta i recíproca. No és

el fer la cort, que fa suposar una dona poc menys que passiva, rondada per enamorats que van a la requesta amb timidesa, o potser amb una dissimulació una mica animal, o amb un tanteig calculat i fins desinteressat; ni l'amar-se, massa genèric; ni el flirt, volateig entorn de l'amor amb totes les reserves, o joguineig amb els conceptes de l'amor defugint-ne les substàncies; ni aquell horrible tenir relacions, tan eixut de suggestió imaginativa.

El nostre festeig vol dir una assiduïtat de festa, un intercanvi lliure de felicitat. Solament una llibertat perfecta per totes dues bandes, pot fer perfecte un festeig. Una admiració devota i un desig gentil, són el començament de l'amor; el festeig hi afegeix la tercera condició sense la qual l'amor no duraria: l'esperit de renunciament. Un festeig és, doncs, també això: una voluntat d'ofegar totes les genialitats que farien impossible la convivència. S'arbitren tots els instints per tal que l'amor es converteixi en un instint únic i comú que governi i vivifiqui, i que en un moment de necessitat salvi tots els altres. El festeig és, per altra banda, una ordenació material de la vida: com la construcció tranquil·la i optimista d'una casa. És, per dir-ho en suma, allunyar l'amor d'ésser una passió engolidora i violenta, i fer una passió de la felicitat. Si és que felicitat vol dir viure en

una normal plenitud, i en una gentil exercitació de deures i de drets.

Així el festeig, més que una preparació a l'estat conjugal, n'és una anticipació conscientment depurada; les noces no fan sinó prolongar-lo, aplicant-lo a unes quantes noves responsabilitats de cada dia.

Les històries que l'autor ací presenta, no com primícies d'un gènere en el qual es proposi de perseverar o desitgi tenir imitadors, sinó com part d'una liquidació graciosa d'obres de la seva primera joventut, foren escrites ja fa, ai las! uns quants anys, dins aquesta passió de felicitat del festeig pre- i post-matrimonial. Tota passió comporta un cert donar voltes entorn d'un punt; aquestes voltes es resolgueren a l'autor en unes quantes històries, o si es vol paràboles, per les quals algunes experiències, afortunadament per a ell i sobretot per als seus lectors hipotètics, es revestiren de ficció.

És una ficció que no suportaria la llum del migjorn: exigeix una llum artificial, no sé si blava o si rosada, i si no tant, el besllum verd dauradenc d'unes frondes, sota les quals hom transigeixi amb totes les meravelles; sota les quals hom no demani als personatges aquella bravada natural que plaïa ara fa deu o vint anys, ni aquella complicació del detall psicològic que comença de plaure avui, i que fa de l'ofici

de contista alguna cosa d'infinítament més pacient, meticolós i sensible que el de rellotger; una mitja claror dins la qual aquests homes i dones puguin acontentar pel que són, unes marionetes amables, cadascuna amb la seva bona fe i la seva capacitat, desviada o no, de felicitat; dins la qual, sobretot, ni tan sols calgui esperar de l'autor unes moralitats reduïdes a fórmules exactes. Perquè deixar-les flotants dins l'esperit de cadascú, ja serà un èxit que l'autor no sap si gosar preveure'l.

A T I N A

*Tell me where is fancy bred,
or in the heart or in the head?*

SHAKESPEARE

EL REI QUE NO SABIA
QUÈ ÉS AMOR

NA vegada era un rei.

D'això ja fa molt de temps; no diré que fos quan les bèsties parlaven, però sí quan encara en restava alguna de parladora que, per remei, corria pel món.

No era un rei com es podria imaginar, barbaflorit i corbat de tant de seny: el meu rei només tenia vint anys. Regnava d'ençà de la seva naixença. Era tot just nadó de set dies, que el seu pare morí d'un cop de mala llança, i a la mesquina de la seva mare aquest cop se li entravessà a les entranyes i en morí també consumida.

Per això el mateix Consell de Fidels que li alletà la infantesa, el guiava més tard pels corriols de

la saviesa política. Ni diré pas que el país d'aquest rei fos més benaurat que cap altre país del món, no; passava això: si mai s'esqueia que les coses es capgirassin, el rei deia: «És culpa del Consell», i el Consell: «És culpa del Rei», i el poble sobreeixia de contentament.

No es cregui tampoc que el meu rei s'encaparrés gaire a causa de la seva corona; al cap i a la fi prou temps havia tingut per a fer-s'hi. Sobretot, d'ençà d'anys i anys duia ficada al cap una curiositat que el punyia dia i nit.

I era, que amb tot i tants de llibres com llegia que n'escrivien, i tants de ministrers com sentia que en cantaven, i tota la gent arreu que sempre s'ho posaven en boca, encara no sabia què és amor.

Tant i tant arribà a desficiar-lo aquesta curiositat estranya, que un dia, tot sobtadament i com qui dispara una ballesta, preguntà al Consell:

— I què és amor, Fidels? Perquè vosaltres dieu que per amor a mi moriríeu, i el pob e també m'ho diu a crits una vegada cada any pel meu natalici, i en els llibres és contat que totes les ciutats i palaus i jardins meravellosos són bastits per amor, i per amor

pelegrinen homes i dones d'una banda a l'altra de món, i per amor ixen els infants a la llum del sol, i per amor lluen i es mouen els astres del cel.

A la primeria tot el Consell dels Fidels s'arremorà com fan sota la maltempada el mar o els arbres del bosc. Fins que els més vells s'aixecaren i amb un gran gest tràgic s'esquinçaren les vestidures i s'escamparen cendra per sobre la calba lluentor del cap, i exclamaren:

— Ai dissortats cent i mil vegades, que el Rei no aplega els seus Fidels sinó per fer-ne mofa!

I sortiren arravatats de la sala.

Els més joves s'aixecaren també, però no tan tràgicament; més aviat es somreien per sota el nas els uns als altres, i un digué amb la cara incendiada:

— Ai dissortat cent i mil vegades el poble que té un enze per rei!

I sortiren lentament de la sala.

Pensi hom si devia restar-ne de trist el jove rei. Tot el dia del matí fins al vespre torna a regirar llibres i llibres on no mancava cap de les innúmeres meravelles del món. Però ai! en cada pàgina hi havia

escrit el mot misteriós, sense que se n'hi donés cap pintura ni només que fos un petit aclariment. En un recó de lleixa troba un altre llibre fins aleshores ignorat, obrint el qual es llegia :

« Ací s'explica ordenadament el sentit de cadascun dels mots amb els quals hom parla. »

El rei tomba i escarteja fins que ensopega el mot Amor. Al costat deia : « Acció i efecte d'amar. Cerca Amar. » El rei torna a tombar i escartejar fins que ensopega el mot Amar. Al costat deia : « Tenir amor a persones o coses. És usat també com reflexiu. Cerca Amor. » Amb les quals clarícies li creixia terriblement la confusió.

El rei sortí al verger del palau, quan tot just espurnejaven els primers estels de la nit. Seia tot ple de malenconia en un pedrís vora una fontana, quan vet aquí una veu prima i neta com una campaneta d'argent, que li deia :

— Rei, què et passa tan consirós ?

El rei aixeca els ulls en l'aire i veu un ocell d'ales de púrpora i ventre d'or i bec de topazi que li enraonava d'una branca estant. Però els vint anys se li inflamaren dins la boca i exclamà :

— I tu què n'has de fer, bestiola minúscula i confusionera?

— Oh, ¿tu no saps, beneit, que nosaltres els ocells correm volant tot el món en un dia, quan vosaltres hi posaríeu cent anys, i coneixem les meravelles i els remeis més ocults?

El rei torna a aixecar els ulls i veu aleshores dalt del cel al bell damunt de l'ocell un estel d'una claredat molt confortadora. I sense saber com, respongué a l'ocell mansuetament i dolça, contant-li quines eren les angúnies i quimeres que li arrosaven el cor de tanta malenconia. El petit ocell digué:

— Ai, beneit, que has cregut que tothom sap ellsò de què parla! I saber què és amor, és ésser triat un entre deu gèneres.

El rei sanglotava calladament. El petit ocell meravellós seguia encara:

— Però felix tu, que t'has posat dins el cor aqueixa curiositat. Jo ho sé, com tots els ocells ho sabem, però no t'ho diré ara ni mai, que m'és cosa defesa. Aquesta ciència, una vegada assolida, comporta tanta delícia, que el Fat ha volgut que fos tresor segellat per a tothom sinó per a qui n'és digne. Uns ne són dig-

nes per naixença, i d'altres ne són per fatiga. I això de tu no t'ho diria, ni que em fos entenedor.

El rei somicava tendrament. El petit ocell meravellós seguia encara :

— Mira aquell estel que lluu al bell damunt meu dalt del cel.

I amb el bec de topazi l'hi senyalava.

— Aixeca't i fes via sense perdre'l mai de davant la teva cara. Arribaràs en un indret on el teu camí s'esbadiarà en tres. Aleshores pren el que el teu cor t'hi salti, fins a trobar una donzella que et parlarà d'amor. Besa-la, i quan allò que és fàcil et serà difícil i allò que és amarg et serà suau, la saviesa d'amor se t'espel·lirà com una flor magnífica.

El jove rei ventà a córrer de cara a l'estel; però el seu esperit impetuós i ardit no es podia avenir a recolzar-se en una paradoxa. Tornà encara enrera i preguntà a l'ocell:

— Dignes-me, ocell meravellós, i quin serà el senyal indubtable d'haver encertat el camí i la donzella? No m'hi enganyaria com tanta de mesquineta gent s'hi enganya?

L'ocell digué:

— Massa et serà coneixedor, perquè les cames se't segaran, et tremolarà la llengua, davant dels teus ulls passarà una boira estel'lada, el cervell et giravoltarà dins del cap com si volgués eixir-te per les orelles. I allò que és fàcil t'haurà estat difícil i allò que és amarg et serà suau.

El rei somreia, perquè la veu de l'ocell esdevenia més trèmula i més dringant com si parlés de coses molt cares de la seva pròpia vida. I seguia encara:

— Tot seguit que hauràs besat la donzella, gira els ulls al cel i mira aquest blanc estel guiador que tremola al bell damunt de mi. Si en set dies no canvia de color, romaneu allí mateix i bastiu-hi un palau amb jardins que tinguin laberints on es perdés la vostra delícia, i una gàbia daurada per a la meva vellesa. Si el color canvia, doncs torna a l'indret on s'esbadien els camins i entra ardidament dins d'un altre; perquè si el Fat t'ha triat — això em seria defès de dir-t'ho encara que em fos entenedor — ella ja badoca per un dels tres esperant-te. Però si el Fat ho ordena altrament, al capdavall de qualsevol dels tres camins que prenguis l'últim, s'hi mou el mar infinit: i creu-me, rei, més te val precipitar-t'hi cap per

avall, perquè aquets tres camins són com els tres pèls de la testa de la Fortuna; i no es trobaria al món una infelicitat comparable a la teva, tu que sabries ja mai més assolidora la benaurança que, triat entre deu gèneres, has estat capaç de curiosejar.

Camina que caminaràs, sempre de cara a l'estel, el jove rei arribà a l'indret on s'esbadiava el camí. Com que el rei era lliberal, el cor li saltà cap a l'esquerra i ell se n'entrà pel camí esquerre.

Camina que caminaràs, en un revolt li barra el pas un palau, que de tan alt gairebé cobria l'estel guiador.

Era tot d'obra estucada de rosa i nacre, amb porxada de marbre blanc, portes de cedre cisellat i set rengles de finestres, cadascuna de les quals tenia un reixat subtil d'or i una cortina de carmesí. De dins sortia una música molt gentil i llunyana, que pujava embolicant tot el palau com dins un invisible encens voluptuós.

El rei pensa:

— La donzella que el Fat em guardava deu ésser una reina com jo.

I se n'entra porxada endins amb un peu decidit.

Passa la porxada, i les portes de cedre se li obren soles davant. El rei pensa:

— Amor deu ésser cosa d'encantament.

Entra dins una claustra d'altíssimes columnes de marbre negre, enllosada tota de pedra ònix venada, dins la qual es movia calladament un estol de soldats. Tots

portaven al cim de l'elm dragons de mar en or amb les ales punxagudes obertes, entorn del pit ausbercs de malla d'argent i cassots de seda groga amb lleons brodats de púrpora, i damunt el braç alabardes d'acer relluents i escuts de bronze roig encastats amb pedres sanguines.

El rei pensa :

— Amor deu ésser cosa de guerra.

Mira dalt del cel, i hi veu encara l'estel guiador lluint inescrutablement.

Se n'entra dins una gran sala rodona que tenia cent columnes tot al voltant. Cadascuna era un bloc de diàfan alabastre, esculpit i calat tan minuciosament que no ho sabia dir. El sol era pavimentat d'un mosaic de petites peces de vidre de colors, i formava el sostre un paó immens amb la cua en ventall. Cadascun dels mil ulls era una enorme gemma rara, del mig de la qual penjava una cadena d'or amb una llàntia de cristalleria. Tota la cua del paó feia doncs com un mig cercle d'astres incendiats davant d'una ídola de vori que es veia sota mateix del ventre del paó. Per tota la sala hi havia gent i gent, homes i dones prosternats dins l'ennuolament dels encensos, tots

amb els ulls girats en l'aire i sense mirada, com si l'ànima els n'hagués sortit enfora.

El rei pensa :

— Amor deu ésser cosa d'adoració.

Mira dalt del cel a través de les gemmes del sostre, i hi veu encara l'estel guiador lluint-hi inescrutablement.

Vet aquí una claustra nua de granit, dins la qual reposa una incomptable caravana, homes i camells. Del rostre las i adormit de cadascú, com si se n'enlairés un torterol d'anhel insaciat.

El rei pensa :

— Amor deu ésser cosa de pelegrinatge.

Entra en una gran sala, de la qual els murs són una tapisseria negra amb arabescos d'or roig, i el paviment unit i transparent com aigua. Per l'aire flota una música inacabable i aguda com si fos polsada sobre els nervis d'un mateix. I pertot es mouen aladament dansarines, les que fan batre amb els dits els cròtals sonors, les que dansen amb el ventre nu i el rostre velat, les que dansant fan reluir al voltant dels turmells diamants com esteles fugívoles, les que agiten dins l'aire set vels de set colors diversos, les que

són com una festa de carn dins el desordre de la còrdax.

El rei pensa:

— Amor deu ésser cosa de dansa.

Travessa encara claustres i sales i jardins, i sempre davant la cara dalt del cel l'estel guiador li lluu indesxiframent.

Vet aquí per fi al capdavall d'un verger un mur de roca amb una portella de bronze que se li obre sola davant. El rei es troba dins una cambra de la qual les parets són folrades de miralls i el trespol de pells de lleopard, calentes com si encara la vida hi correués per sota. Una solitària llàntia escarlata fa color de sang l'aire, que ondula en un esmortèit braol de mar avalotada.

Oh meravella! Al fons de la cambra hi ha una dona com una rosa, ajaguda sobre un tapís de púrpura. Per damunt del seu cos nu, com si hi degotés un rou lluminós de gemmes. Els ulls li fulguren al cim del rostre com dos carboncles roents, però són una mica tristos.

Feia tant de goig de veure-la, que el rei s'hi embadaleix i pensa:

— Amor deu ésser cosa de contemplació.

Però la dona parla. Diu unes paraules d'un vol molt lent, com ocelles cansades:

—Estranger, la teva cara és un llibre obert on hi ha escrit un sol mot ben llegidor per mi.

El rei fa un pas endavant, perquè li pujava una gran ardidesa dins el pit.

—Estranger, no saps què és amor?

La dona somreia encesament, però una mica trista. El rei fa encara una passa endavant, perquè l'ardidesa se li escampava per tot el pit.

—Estranger, a mi no m'és ignorada cap llei d'amor. Jo te n'alliconaria avinent.

El rei ja besava l'arrodonida gorja nua que li decantava la dona. Però ella deia encara:

—I tu, estranger, em faràs pac d'aqueix enfilall de perles que portes cenyit, per a ornar-me'n el meu coll nu.

Però els vint anys se li inflamaren al rei dins la boca i fa un clam arravatat:

—Oh marxanda abominable!

I li avia l'enfilall de perles per la cara.

Tot d'una, com per art de bruixeria, el rei torna a trobar-se part de fora el palau meravellós. Mira al

cel: l'estel guiador hi lluu encara inescrutablement. I dins el cor del rei s'hi feia una malenconia insondable, com mai n'havia sentida d'igual a la vida, ni quan el Consell dels Fidels no cedia a les seves dèries.

Romangué immòbil amb els ulls clavats a l'estel set nits i set dies. Al capdavall dels quals, l'estel s'anà tornant roig com una gota de sang lluminosa, i s'esborrà tot d'una de sobre el cel.

Llavors el rei començà d'entendre l'ocult sentit de les paraules de l'ocell. Perquè no podia imaginar al món cosa més fàcil que el bes que vol pac de perles, ni més amarga malenconia que la que el bes de les marxandes d'amor comporta.

Romangué immòbil amb els ulls clavats a l'indret de l'estel guiador set dies i set nits. Al capdavall de les quals, tornà a aparèixer dalt del cel, blanc com abans, però amb una mica de dolor en la seva claredat.

Camina que caminaràs, el rei es posa a refer el camí, arriba a l'esbadiament i entra pel camí de la dreta, camina que caminaràs.

Vet aquí un pradell on l'herba és verda i lleugera.

Tres minyons i tres donzelles hi juguen a pilota per parelles; en un cantó hi ha una donzella sola i capficada.

Té una cabellera d'aram que li fa un serpenteig innumerable per sobre les espatlles i el front, sota del qual fulguren els ulls com dues calcedònies d'una blavor agrisada molt profunda.

En veient el rei que arriba, li salta a l'encontre amb una rialla aguda i ressonant com el renill d'una euga. I diu:

— Oi, amable estranger, que jugaries amb mi a pilota? Perquè les meves tres amigues tenen cadascuna company sinó jo.

El rei sent dins el pit pujar-li una gran invencúndia. Pren la donzella i juga, juga, juga amb ella a

pilota. Fins que els dos es rendeixen de tant de jugar i se'n van a seure en un cantó del pradell. Ella diu:

— Oi, amable estranger, que el joc de pilota és molt propici a l'amor?

El rei sent que la inverecúndia se li escampa per tot el pit. Mira dalt del cel, i hi veu l'estel que lluu encara impenetrablement dolorós. Diu:

— Deixa'm besar-te.

— Oh, sí, amable estranger, si em beses on jo et diré.

I li senyala el turmell dret del peu esquerre, menut i polit com un dau de vori.

El rei la hi besava, mentre ella seguia dient:

— Vet aquí l'únic indret del meu cos on encara no havia estat mai besada.

Però els vint anys se li inflamen al rei dins la boca i fa una rialla arborada d'ira:

— Oh escarransida aplegadora de besos!

I s'allunya d'ella corrents. Es gira encara, i la veu que se'n torna amb les companyes rient com una euga. Les quatre s'entrecanviaven sovint de minyó i tots plegats es besaven de mil faisons diverses. I el rei entenia més clarament el sentit de les paraules de

l'ocell; perquè en el bes d'aquella jugadora de pilota no hi havia ni dificultat, ni suavitat, ni tan sols amargura.

S'asseu en un caire del camí i mira l'estel guaiador. Tot d'una el veu tornar-se d'un color morat i desaparèixer, i tornar a aparèixer tot d'una, blanc com abans, però amb una mica d'ironia en la seva claredat.

Camina que caminaràs, el rei es posa a refer el camí, arriba a l'esbadiament i se n'entra pel camí del mig, camina que caminaràs.

Camina que caminaràs, el camí era molt solitari.

Dies i nits i nits i dies que caminava, i l'estel li lluïa davant la cara, irònic i dolorós.

Vet aquí, en un revolt, que albira el mar sense fites. Les paraules de l'ocell li sonen al rei dins el cor. I pensa:

—Ai que el Fat no m'ha triat, i no em resta sinó de precipitar-me dins el mar cap per avall!

I sospirava desesperadament.

Quan vet aquí que li arriba a les orelles un sospir apagat i llunyà com si li fos dut per un vent molt dolç. Mig gira el cap, i al seu costat caminava una donzella, tota polsosa del camí també com ell. El rei la mira i pensa:

—Oh, no sé qui em diu dintre meu, que aquesta és la donzella que el Fat em guardava. Deu fer dies i

dies que camina al meu costat, però jo no la reparava, perquè el seu pas és alat i la seva bellesa sembla que esdevé cada moment més recòndita.

Guaita dalt del cel i l'estel hi lluu amb una claredat més viva, i ara es reflecteix damunt el mar en bonança com si s'hi esbandís.

El rei i la donzella es comencen a enraonar de costat pel camí endavant. Ella deia :

— Jo fa dies i nits i nits i dies que camino per aquest camí, perquèestic enamorada d'aquell estel tan brillant.

— Jo tampoc no el perdo mai del davant de la meua cara, feia el rei, perquè sé que aquell estel és l'amor.

— Digueu-me què és amor, estranger, que jo no ho sé.

La donzella ara mirava el rei amb uns ulls d'una transparència tan brillant, que fins ni se'n reparava el color. Però al rei li sonaven dins el cor les paraules de l'ocellet meravellós. I pensa :

— Ah, si jo besava aquesta donzella, sé de debò que sabia què és amor.

Però li mancava l'ardidesa.

Dies i nits i nits i dies, el jove rei i la donzella

caminaven pel camí, el qual s'allargava a la vora del mar. A l'altra banda del camí en front del mar, a cada passa s'hi feia més arbreria, amb fruits d'or i d'argent arran de mà, amb els quals es sustentaven. Dalt del cel l'estel guiador lluïa amb una claredat sempre més viva, i com si a cada instant en fugís una mica de l'ironia i del dolor.

Dies i nits i nits i dies, sense que el rei gosés besar la donzella. Prou que se li palesava aleshores el sentit de les paraules de l'ocell meravellós, perquè cosa tan fàcil com besar una marxanda o una aplegadora d'amor li era tan difícil amb una donzella, que li caminava sempre al costat com abandonant-se-li i la qual tampoc no sabia què és amor.

Per fi, en un revolt del camí, veu damunt el cimeral d'un arbre l'ocellet meravellós, que se'l mirava amb uns ulls com si li volgués dir:

—I doncs, rei, què esperes?

El jove rei albira que el camí fineix al cim d'una roca tallada sobre el mar. I la donzella li diu:

—Ai, companyó meu de pelegrinatge, que el camí fineix dins el mar i no coneixem encara què és amor!

Llavors el rei, sense saber com, besa la donzella al bell mig del front, allí on els cabells fan un rengle de rínxols sobre els ulls.

Oh meravella! Al rei les cames se li segaren, li tremolava la llengua que no diria un mot, davant dels ulls li flotava una boira estel'lada, el cervell se li estufava dins el cap com si li anés a eixir per les orelles. No veia res, sinó la donzella al seu costat, amb els ulls com si anés a plorar, però amb la boca que li saltironejava un somriure per damunt. No res menys ambdós es sentien penetrats de silenci, com d'una boira humida. Damunt el cap els voleiava l'ocellet meravellós, i amunt, amunt, dalt del cel, l'estel lluïa més que mai amb una blancor eixorbadora.

Sobtadament la donzella ventà a fugir del costat del rei, cobrint-se amb les mans la cara vermella i il·luminada per dins com els robins. S'estigué set dies i set nits, sense descobrir la cara ni escoltar el rei que la cridava pel nom.

Ell es sentia ple d'una amarga paüra, perquè el mar s'avalotava terriblement i saltava dalt de tot de la roca tallada fins a besar els peus de la donzella. Però amb tot no podia de cap manera avenir-se a estar

trist, perquè l'estel guiador ara era blanc i enorme com el sol del migdia i vessava entorn una inefable suavitat.

Passaren set dies i set nits més i la donzella no es movia ni l'ocell meravellós no parava de volciar rient ni la mar no s'abonançava.

El rei pensa:

— Ara sí que m'és ben palesat el parlar misteriós del petit ocell. Però amor deu ésser cosa de pecat, perquè aquesta donzella que he besada està trista i a mi la païra no m'abandona.

I diu a l'ocell:

— Atura't, ocellet meravellós, digues-me quin és el meu pecat i jo aniré pel món publicant-lo arreu. Perquè sense això no espero que la donzella ni jo trobem conhort.

L'ocellet s'assegué molt dolçament damunt el cap de la donzella, i sense parar mai de riure digué al rei amb una veu tan prima que ella no la sentia:

— Ai foll, això és pecat d'amor, que no vol altre confessor que la mateixa donzella que has besada. Agenolla-te-li, doncs, als peus, que el seu perdó et serà donat amb la penitència.

El rei ho féu així, i ella l'escoltava plorant i rient molt tendrament. Quan el rei, una vegada llista la confessió, acotava el cap, ella se li decantà a l'orella.

Hi ha qui diu que fou aleshores que li assenyala la penitència, perquè el rei tot d'una la prengué dins els seus braços i la besà molt estretament al bell mig del front, allí on els cabells fan un rengle de rínxols sobre els ulls, i damunt la claredat immortal de l'esguard, i damunt la finor rosada de les temples, i damunt la púrpora sospiradora de la boca, i damunt l'il·lustre vori del coll, i damunt les tímides colomes del pit, i damunt els deu dits de les mans, que són com deu rotlles de cristall.

I el mar tornava a esdevenir llis i transparent com els estanys amagats dins el bosc.

El rei exclamà:

— Ara sí que veig palesament com amor és cosa que ni els triats entre deu gèneres, que sabem què és, no podríem dir. Un reflex de tanta delícia diria que només es dona en les cançons dels ministrers, i en les melodies de la música, i en la glòria dels palaus que els arquitectes basteixen. Però digues-me, ocellet me-

ravellós, com és que allò que és fàcil m'ha estat tan difícil, i allò que és amarg m'ha estat tan suau?

I l'ocellet d'ales de púrpura i ventre d'or i bec de topazi respongué sentenciosament:

—Perquè en el bes que besaves, els dos hi collíeu la flor de la vostra timidesa.

Mai més l'ocell no digué paraula en tots els anys que visqué dins la gàbia daurada que li havia estat promesa en els laberints del palau vora el mar. Era això que el mateix ocell pensava:

—Per què a les meves velleses jo aniria a cercar el que ja he trobat, i que no es troba sinó cada deu gèneres? I com parlaria jo, quan al món hi ha per fi una parella plena de seny?

LA DONZELLA QUE ES FAISONÀ
UN AMAT A PLER SEU

UNA vegada era un peix de colors. Com que nedava amb un aire seriós i callat, les granotes de l'estanyol on s'esqueia el bescantaven de fer vida interior. Però tanmateix tenia una cua tota virolada, i la

bellugava a estrebades i giravolts tan eixeridament, que les aigües s'il·luminaven de mil llampecs acolorits.

Això sí, llevat del bellugueig de la cua, les granotes no s'havien adonat de res més. Hi ha moltes coses gentils de què les granotes no s'adonarien mai. Perquè aquest peix de colors per un atzar (qui mai diria si sortat o dissortat?) s'esqueia a viure tot sol entre granotes.

Vet aquí que a l'hora del capvespre, quan més eixordadorament les granotes botzinaven totes juntes en un recó, el meu peix fugia en un revolt arrecerat per grans fulles de lotus i nenúfars, a l'altra banda de tot de l'aigua.

Elles pensaren, a la primeria, que llur cant enquimerava el peix. Però ell no li donava tanta importància. Si hi anava, només era per atalaiar d'allí estant una donzella.

El dia que les granotes repararen això, definiren que la vida interior del peix ja prenia un assenyalat caient sentimental. No sabien avenir-se'n. Menys se n'avenien, encara, un daurat capvespre que el peix ja entrava en misterios col·loqui amb la donzella. Perquè també cavil·laven que aquell peix podia ben ésser mut de naixença. Les granotes també tenen llur estoneta caritativa. Aleshores era quan es desficiaven per ensopegar una raó fatal d'aquell silenci tan ofensiu per a llur dignitat de baladreres honrades. Quina deia això d'ésser mut, quina insinuava ésser orfe, quina una incurable malaltia. Entretant ja en tenien per a anar discutint i compadint.

Era una donzella molt bonica aquesta que cada

dia venia a l'hora en què l'aire es fa pàl·lid i sospira-
dor, i els estels comencen d'eixeribir-se dalt del cel.

Me n'han ensenyat el nom que, de tan dolç, en dir-lo es fon a la boca com una confitura. Jo no el reportaré. Les amigues meves al cap i a la fi no creuran tampoc que la història sigui història, i totes fantasiarien que faig càbales amb llur nom per parlar d'elles sense empatx.

Era una donzella més aviat menuda i un si és no és arrodonida, amb una boca tan graciosament ocellívola, uns ulls tan riallers, unes temples tan polides i rosades, que ningú no hauria imaginat que sota de tanta de cosa enternidora pogués haver-hi gens de seny.

El seu pare era un baró amb una barba com la del Rei blanc d'Orient, i per això cada setmana els veïns el feien seure en una alta cadira a jutjar tot negoci. I la mare, per ésser muller del jutge i, més, dona entesa en llepolies, no es feia casament a la vila que ella abans no donés parer.

Les nuviances de la donzella del nom dolç foren cosa meravellosa i lenta.

Tan aviat era un metge jove que s'enamorava de

la sanitat i l'equilibri d'humors d'aquella criatura. Però el pare callava. Fins que al cap de set dies deia a la mare:

—Muller, cal no maridar la nostra filla amb un metge; perquè diu el *Llibre de la Saviesa*: «Massa fisiologia avergonyeix l'amor.»

Tan aviat era un jove guerrer, que fantasiava com seria suau el repòs damunt d'aquella sina madura, en tornar de les seves gestes. Però el pare callava. Fins que al cap de set dies deia a la muller:

—Muller, cal no maridar la nostra filla amb un home de guerra; perquè diu el *Llibre de la Saviesa*: «Els infants concebuts entre dues batalles fan una generació sentimental.»

Com un altre dia fou un jove jutge d'una vila veïna, vila tan deixada de la mà de Déu que feien jutges barbamecs. Aleshores el pare ni callava tan solament; ans tot seguit clamà davant la mare i el pretendent i la filla:

—Com maridaria amb tu la única filla de casa meva? Aprèn de jutjar-te a tu mateix abans de fer de jutge dels altres!

Així anava seguint la demanadissa d'aquella don-

zella; ara queia un pretendent ací, ara un pretendent allà, com a les hortes les pomes en saó. Cada vegada la mare no entenia res de la sentència del pare; però no podia imaginar-se que errés un jutge amb una barba com la del Rei blanc d'Orient, que de més a més era marit d'ella. I aleshores deia a la filla:

— Filla, aquestes nuviances no et convenen.

I la donzella se n'anava fora a jugar a pilota. Mentrestant la mare corria per vila esbombant com no hi havia al món criatura tan plena de seny com la seva.

Vet aquí un dia que arriba de molt lluny un marxant al cap d'una caravana infinita.

En saber-ho, el senyor jutge comença d'afalagar-se la barba, gerda i flonja com la molsa de les alzines del bosc.

I pels viaranys inescrutables que segueix el destí de les noies, heus aquí el marxant que ja truca a demanar la mà de la dolça filla del jutge.

El senyor jutge tot era passar-se la mà per la llarga barba, florida de blanc com un atmetller tot just en endevinar-se la primavera.

Perquè el marxant feia passar un per un, com els grans d'un rosari, els seus camells davant la porta, i de cadascun descarregava insospitades meravelles.

Tapisseries teixides en mil colors, damunt les quals tossaven les fines bèsties saltadores que crien les valls boscoses d'Orient, i enamorats es besaven dins la perfumada voluptat dels paradisos de la canyella i el cinamom, i guerrers combatien damunt poderosos cavalls alats. Copes d'or, perfumades, arrodonides i

suaus com emmotllades sobre una sina de donzella. Enfilalls de pedreria lluminosa, llargs que entortolligarien tot el cos d'una dea. Robes transparents com una boirina d'argent damunt la secreta rosadura de la carn, i d'altres robes feixugues de tanta floració recamada, i d'altres de murmuradores i fregadisses al pas com els fullatges al pas del vent. Garrafes d'essències subtils, de les quals, només d'acostar-s'hi, el perfum durava damunt la pell com damunt l'ànima una benedicció. Coixins de rars plomissols, tan blans d'acotxar-s'hi, que el dolor més cruel s'hi ensopiria. Armes delicadament esculpides, tant, que cap guerrer no lluitaria amb elles per por d'embadalir-se en mig de la batalla si els ulls se li hi esqueien a aturar. I encara mil més tresors gentils, aplegats en un pacient caravanatge per les contrades més misterioses de la terra.

El senyor jutge tot era amoixar-se la barba, profunda com les seves meditacions. La mare, dreta al costat d'ell, tot era fer petits surts i badar sonorament la boca a cada nova riquesa que se li espellia davant. El marxant tot era ullar la donzella.

La qual no es meravellava massa de res, perquè sense adonar-se'n es sentia ella mateixa força més me-

ravellosa que totes les caravanes dels marxants del món.

A la fi el pare volgué romandre tot sol amb el marxant, i al cap d'una estoneta cridà la mare, i aquesta cridà tot seguit la filla i li digué:

— Filla, aquestes nuviances et convenen.

La donzella obria uns ulls com dues taronges; el marxant ja li lliscava un gran anell damunt el ruborós vori del dit del cor, quan vet aquí que els ulls d'ella s'escauen a enconstrar els ulls d'ell. I els veié resseguint tot el seu cos amb un foc que s'hi encenia mai reparat en uns ulls, tan golut, que se n'esporguá com si pensés ésser-ne devorada.

Féu una petita passa enrera, encongint tot el seu cos al llarg de les mans ardides, igual que una noia fa quan li barra els peus una bestiola. A la fi ventà a córrer cap a fora la casa. Només li colpí les orelles un clam mig de sentència mig d'ira del seu pare, amb un clam un xic més feble de la mare, com un tornaveu:

— Oh filla que no has conegut mai el seny!

Però ningú no la va seguir: el marxant, perquè no tenia encara prou franquesa; el pare, perquè va creure que millor calia apaivagar el marxant; la mare, per si de cas calia apaivagar el pare.

El sol s'apagava, deixant dins l'aire una cendra d'or. La donzella sortí per la porta de darrera la casa, com cada dia sortia a trescar pel pradell que hi jeia. I al mig del pradell un estanyol. I dins l'estanyol, aquelles granotes i aquell peix de colors que gairebé es pensaria que ja els hem oblidats.

Per ací per allà, la pilota de la donzella tan aviat s'enfilava per l'aire grisenc amunt, com rodolava per damunt l'herba perfumada i humida. Però ai, la donzella tenia una angúnia dins el cor, el repte dels seus pares amats! Per això la pilota anà mal menada i s'esmunyí dins l'aigua de l'estanyol, entremig de les grans fulles de lotus i nenúfars que feien recer al peix de colors. Ella s'hi aturà al caire, una mica esbalaïda. El peix aleshores pensà:

—Lloat sia Déu, que aquesta donzella que jo amo fa tant de temps, ara se'm posa en indret i manera de parlar-li!

I obre la boca i diu a la donzella, amb aquella veu ennuogada que es fa en rompre amb paraules de tendresa un silenci molt llarg:

— Alguna te'n passa, que tan pensívola jugues avui. Si m'ho contessis, que potser jo tinc el teu consol i tu no ho saps?

La donzella, com que era una ànima pura, entenia bé el parlar del peix de colors. Perquè és un do de les ànimes pures d'entendre les veus misterioses de tota criatura del món, igual si viu movent-se per ella mateixa com les bèsties, que si viu immòbil al grat dels vents com els arbres del bosc, o bé erta i dura com les pedres de la muntanya. I així també entenen els planys o les alegries que la mar infinita parla sense parar mai, i les veus dites vanament, que el vent cospa i emmena en els seus eterns giravolts.

La donzella respongué, doncs, al peix:

— Si ho sabies, peix bonic!

I començà de contar-li tota la història del marxant, com si ella i el peix haguessin estat amics tota la vida. I acabà dient:

— Si sabies, amb quin ahuc m'han reptat el pare i la mare: Oh filla que no has conegut mai el seny!

Els seus ulls clars ara es mullaren un poc i reflectien els primers estels de la nit.

El peix s'hi pensa una mica, fa una gentil estre-

bada amb la cua relluent, i a la fi diu, amb una parla cada vegada més familiar :

—Que si ho sé, dius? Prou veig que tu i jo som fets per a avenir-nos. Mira, jo fa dies i setmanes que t'atalaiava cada capvespre que tu corries jugant per aquest pradell. I sempre pensava: Vet aquí una criatura, a qui no es mou un cabell del cap sense un seny pregon. Perquè, ¿com pot ningú dir de cap cosa pura del món que s'esdevingui o existeixi sense llei de seny? ¿No té la seva llei el rodolar de la teva pilota quan se t'avia de les mans, igual que el teu esporugüiment en veure un incendi de torbació dins uns ulls d'home...

I aquí la donzella saltà:

—I igual que les estrebades i els giravolts llampeguejants de la teva cua, petit peix de colors?

El peix continuà encara :

—Això no m'estava bé de dir-ho, però massa deu ésser així quan les granotes em botzinen tant. Ara tu tornaràs a casa teva i et preguntarà tothom : I què ha estat aqueix surt? Perquè la gent no imagina que una llei pugui obrar sense que ells se l'expliquin en una sentència retrunyent; quan són les lleis

més gentils les que resten més amagades: les lleis per les quals temem o amem.

El peix s'hi fonia parlant i la donzella s'hi fonia escoltant. Però les granotes ja se n'havien adonat i tenien pastura per estona. De llurs innumbrables enraonies, heus-en aquí unes quantes:

—Mira, tu, el nostre peix galant, com se li desenesca la llengua.

—Ja podeu ben dir-ho, comare Polífona, que ni lleure li queda per a bellugar la cua.

—No val pas la pena; per fer-nos la rateta amb aquell pa de coloraines barrejades sense art ni gust...

—Bona raó que teniu, comare Bocainflada: sembla una tela d'un pintor que teoritza massa.

—Doncs vegeu com va el món: ell n'està tot cofoi i rumbeja d'una manera intolerable.

—Ja m'ho sabrà dir, que s'emboliqui amb donzelles, ell que gasta tants de fums.

—Oh sí, que mai no ha arribat a dir-nos un mot.

—Ara vegeu, el currutacu, que passa i ens mira com volent dir: No sou sinó unes fulles d'ensiam que botzinen.

—I ara! Bé sou prou imaginativa, comare Maicalla!

—I a què ve ara això, comare Rodabassols?

—Fulles d'ensiam! Aquests mots són un part de la vostra ment plebea, comare Maicalla!

—Plebea, heu dit?

—Plebea, plebea, pugeu-hi de peus!

—Plebea jo, quan una àvia meva plantà cara a deu rates juntes, en aquella guerra de les rates que se n'ha tret un poema i tot...

—Ves quina guerra, sort que jo vinc d'un altre país... Unes granotes com uns gegants que un ratolí ja els feia por.

—I endemés, comare Maicalla, això que dieu no ens prova pas res de la vostra aristocràcia. Un militar... què és un militar? Parlés jo, que una àvia meva de tan idealista va ficar-se al cap d'ésser grossa com un bou, i millor va voler esclatar que cedir! Això és una noble ambició i un brau coratge i una intenció pacífica! I també se n'ha tret un poema, de bon tros més conegut que el vostre.

—Calleu, calleu, que això no es pot sentir. Parlés jo, que una àvia meva, no egoista com la vostra,

sinó desficiant-se pel bé de la república, no va callar fins que el Pare dels déus ens va donar un rei. I li va costar la pell.

— Oh, i el bé que va fer-nos! Sort de la sort que ara com ara som lliures!

I vinga i vinga parlotejar. Mentrestant, la donzella i el peix de colors s'havien enraonat força tendres coses; i encara espesseint-se la nit ells s'anaven parlant, i semblava que cada mot encengués un nou estel dalt del cel. El peix deia a les mateixes orelles de la donzella, amorosament recolzada damunt la molsa:

— Es un somni, el teu, que també l'ha somiat la meva ànima de peix de colors. L'ha somiat igual que hom basteix damunt la terra dels somnis nocturns un bell palau, i l'endemà el veu encara i és com si hi visqués dins, però mai no aconseguiria de pintar-lo als altres homes amb paraules. Ni solament diria que jo sabés aquest somni dins meu, fins ara que parlo amb tu. Com tu mateixa fins ara que parles amb mi.

— I digues-me, petit peix ple de seny: penses tu que un amat a pler meu és una cosa inabastable com un estel de la nit?

— Oh no, petita amiga meva, perquè ni un estel de la nit no resistiria de caure dins la falda d'un desig pur.

— Dignes-me encara, petit peix cortès, i un amat amb el qual jo m'avindria com amb els seus vestits s'avé el meu cos, on l'aniria a copsar? Cal que sia per pelegrinatge contrades a través, o em cal esperar quieta dins la casa dels meus pares? I tu, peix amorosit, germà meu en desig, com t'ho arranjaries, pobric, clos i solitari dins aquesta aigua com ets?

— Deixa pelegrinar només el teu anhel, petita amiga, i tu roman quieta a casa dels teus pares. Perquè la fina llei que et governa no pot perdre's en el seu obrar. Igual que jo: a mi no em cal sinó esperar dins aquest estanyol meu, fent lluir la meva cua a través de l'aigua. I tant és així, que jo ara aniré a pescar-te la teva pilota submergida, perquè res no canviï d'allò que més teu era; igual que jo, que tampoc no tornaré, ara menys que mai, un mot a les tèrboles granotes.

En dir això es cabussà gentilment, i tornà a aparèixer arran de molsa, empenyent la pilota amb la seva boca humil. I el peix de colors i la donzella s'acomiadaren, amb el cor una mica estret, però tot ple de serenitat.

A la casa ara tots esperaven la donzella. En entrar ella, el marxant li sortí a l'encontre amb la cara enriallada, perquè havia pres aquell surt per una temorega postura; però s'arravatà furiosament quan ella li tornà el gran anell, somrient, però sense un mot; i féu un clam:

— Una peça d'or és igual a una altra peça d'or, i una donzella és igual a una altra donzella.

I s'allunyà per sempre més al cap de la seva caravana infinita.

El pare aleshores digué:

— El sol que moria se te n'ha endut el darrer gra de seny, filla. Tu mateixa...

I sortí sense cap mot més, perquè sabia que enraonant massa, hom perd l'autoritat. La mare va seguir-lo, perquè l'emoció li havia ennuegat l'enteni-ment.

Tota aquella nit la donzella no aclucà els dolços ulls. Ni tot el dia que hi succeí no pensà en altra cosa que en les paraules del seu pare, del marxant i del

peix de colors. Fins al capvespre, que ella i la pilota s'acosten a l'estanyol on ja l'esperava el peix amic. De bell antuvi ella li diu :

— Vet aquí, petit peix relluent, que anit el marxant, en partir, digué una paraula estranya: Una donzella és igual a una altra donzella, com una peça d'or és igual a una altra peça d'or. Què en penses d'això tu, que ets tan ple de saviesa?

— Me'n penso coses que val més que les ignoris sempre, petita amiga innocent. Massa te n'espantaries, tant, si no més, que d'aquelles brases dels seus ulls. I t'entelarien el cristall dels altres pensaments que d'ahir ençà et porten alegria.

— Tens raó, petit peix endevinaire. Mira, tot avui que em sembla reviure els anys que ja tinc viscuts, però tots alhora i tots sota una llum mateixa. Com si aquest sol que cada matí reneix, mai no s'hi hagués post a sobre.

— Sí, amiga meva assenyada, és que ara tu veus lluir la teva fina llei damunt dels teus dies, governant-los un per un i tots ensems. La teva llei, te la diré jo: amor, que és admiració devota i desig gentil. Una passa més, i ja és la realitat meravellosa.

La donzella ací es ruboritzà com si la sang anés a sobreeixir-li per damunt les temples (hi ha qui diu que el peix de colors també es ruboritzà), i sentia moure-se-li dins el pit dues forces poderoses: una, que l'aferrava damunt la molsa gerda; i una altra, que la empenyia lluny d'aquell indret, per romandre tota sola amb la seva joia. Aquesta darrera força la vencé. Ella, doncs, s'acomiadà ronserament del seu petit amic, i se'n tornà lenta lenta cap a casa.

No cal dir que les granotes no havien cessat de xerrotejar tota l'estona; però les enraonies llurs potser serien un poc inconvenients de repetir.

El senyor jutge ja esperava la donzella. Aquella hora de nit primera li semblava tota solemne, com feta per als greus avisos paternals. I li digué, amoixant-se la barba de Rei blanc d'Orient, més venerable com més dies morts venien a arraulir-s'hi endins:

—Filla, una donzella sola és com la canya sola dins el vent, o la parra sense l'om. Jo et sé tres pretendents més que et convenen. Cal que fins demà n'hagis triat un.

I dient-li els tres noms, deixà la donzella sola amb les seves memòries del peix de colors. Tot l'encaparrar-se d'ella ara era aquest: si la seva llei era l'amor i el seu amor aquell peixet virolat, com doncs es casarien tots dos? Però la fe i el desig li defensaven bravament la callada alegria.

Vet aquí que l'endemà, en ésser capvespre, ella no sap com, que ja pren una clara urna de cristall. I de bell antuvi que albira el petit peix amorós, ja li diu, com si tot el que ambdós servaven dins el cor ja fos parlat, però amb una veu trèmula i abandonada com si anés a morir:

—I digues-me, petit peix que la meva ànima adora i desitja, i com ens casaríem tu amb el teu cos de peix i jo amb el meu cos de noia? Deu haver-hi manera, perquè ara jo sento que el meu bon desig no pot esgarriar-se.

El petit peix callà una estona, perquè l'ànima se li n'anava enfora pels ulls. A la fi digué, amb una veu neta com el dring d'una campaneta d'argent, però una mica tremolosa:

—Escolta, donzella que la meva ànima estima. Cal encara alguna cosa més a l'amor perquè arribi a perfecció. Si cerques pel món, trobaràs molta de gent que es vanen d'amar amb amor perfecte, quan només ne són al bell llindar. I hi són venturosos, però de la manera mesquina, baldament tranquila, que el camperol té goig del seu trosset humil de camp, sense voler desitjar i fins sense imaginar la joia magnífica i diversa dels cabals immensos. Perquè darrera el llindar de l'admiració devota i del desig gentil, comença encara un llarg camí de renunciament dolorós; i hom no abasta la perfecció d'amor fins que no n'ha petjat una per una totes les espines de sofrença. Si tu ets poruga, jo m'hi avinc, perquè no et vull sinó a tu

sia com sia: aleshores la nostra companyia serà un somni plaent, llarg i igual; però la coneixença d'amor — que n'és la perfecció — no arribarà als nostres cors sinó de la vaga manera esmorteïda que la cançó de la mare que vetlla arriba a través del son a l'infant adormit. Ara, si tu ets ardida com jo vull ésser, miraràs dins l'essència de l'amor com quan en un migdia clar guaites un arbre de bella tofa: en veus i en retalles amb els ulls una per una les fulles, sense que per això mai aconseguissis — ni tampoc calgués al teu goig — de comptar-les.

La donzella saltà ací amb una veu gairebé com un plor de tan joiosa:

— Oh, digues, digues, ensenya'm, només ensenya'm, petit amat meu!

El peix seguia encara amb aquella mateixa veu tan neta, però ara més segura:

— Sempre la meravellosa llei del teu viure! Jo veia venir per endavant el teu ardiment, com quan tot just tu avies la pilota ja endevines l'indret on caurà. Si t'avinguessis amb la primera manera d'amor mesquina, jo sé mil beuratges de bruixeria que em revestirien d'un cos gentil de donzell. Però tot beuratge d'aquests seria

inútil per a encimbellar-nos damunt la perfecció d'amor. Perquè només seríem amada i amat fisonats l'un a pler de l'altre, si és una sola la llei de la nostra forma i del nostre esperit. Jo t'he donat el millor del meu esperit amb la meua paraula, com tu m'has donat el millor del teu amb el teu bon escoltar, que entrava dins de mi com una paraula més pura. Ara cal que la forma del meu cos a fésó teva, em sia donada de la del teu cos mateix. Però això ens serà un terrible dolor; al qual manca d'afegir encara el dolor d'haver-nos creat un esperit sol per als nostres dos cossos; perquè la fatiga és la llei de tota creació.

La donzella digué només, abrivada de joia:

— Oh, ensenya'm, només ensenya'm, petit amat meu!

El peix seguia encara amb aquella mateixa veu tan neta, però cada vegada més segura:

— Copsa'm dins la clara urna de cristall, que la meravellosa llei del teu viure t'ha fet portar sense tu saber com. I amb l'urna, i amb mi dins ella, surt de la teua casa, baldament els teus pares et maleïssin per desconeixença; perquè aquesta és la manera com cal que tu i jo sofrim de les paraules que hem dit; i no

temis, perquè la teva meravellosa llei, ara la nostra, no fallirà tampoc en això. I pelegrina amb mi fins a la vora del mar, que d'aquí estant són deu dies de caminar sense repòs; ni temis d'esgarriar-te: de dia et guiarà un núvol vermell i de nits un estel de flama; perquè quan dos damunt la terra escometen el sacrifici de la perfecció d'amor, no hi ha força pura de l'univers que no els vingui en ajut. En arribant al mar, quan serà l'hora que el sol morent allarga les ombres, despulla't de tots els teus vestits, embolica-m'hi dins i colga'm dins la sorra fina de la platja, al bell mig de l'ombra que farà el teu cos; aleshores pren un ganivet i retalla la teva ombra estergida damunt la sorra. Això serà per a tu com si retallessin el teu cos mateix amb una espasa de dos tallants, i per a mi com si em coguessin dins un foc d'infern. Així em serà donada a mi una forma de la del teu cos mateix.

La donzella, en haver dit el peix aquestes paraules, el copsà dins l'urna de cristall, amb aigua mateixa de l'estanyol, i corregué cap a casa seva per començar tot seguit el dolç sacrifici.

Ací les granotes alçaren més que mai la veu; però el que ara deien, seria indecent de repetir-ho.

El senyor jutge ja esperava la donzella.

En atalaiar-la amb aquella nova joguina, s'asseu greument i diu:

— Dignes, noia enjogassada, quin dels tres pretendents has triat?

Ella aixecà amb les dues mans l'urna amb el peix, religiosament, com un ostensori; i digué amb ulls i veu d'il·luminada:

— Aquest és el meu amat i aquest és el meu promès.

I sortí cap al seu pelegrinatge, amb el pas immaterial i segur de qui camina en somnis.

El pare no podia endevinar el sentit d'aquells mots ni d'aquella sortida; per això rigué benignament dins el pregon de la seva barba.

Però en tota la nit la dolça filla no tornava, ni l'endemà, ni l'altre dia. I mentre la tímida mare s'escolava en plors, el pare plorava ulls endins i feia fer subtils recerques per tots els encontorns. Ningú no li portà raó de la dolça filla.

La qual caminava de dia i de nits, sempre guiant-la dalt del cel un núvol vermell o un estel de flama;

i portava entre les dues mans, estrenyent-la damunt del pit devot, l'urna i el peix amat dins, com si fos un ostensori. El pas se li feia alat, encara que totes les espines dels camins la punyissin cruelment; travessava contrades i gents inconegudes, però les feres del bosc anaven mansuetes al costat d'ella per defensar-la contra les gents malvades.

Passava com una visió divina. Però dins del seu cor totes les paraules parlades amb l'amat ara es debatten amb la tristor que del cor dels seus pares arribava a ella; això feia un foc d'infern. I dins l'aigua incorrupta de l'urna, el petit peix bocallejava com els peixos escorreguts de la xarxa damunt la sorra eixuta; prou se li veia que una gran cremor li consumia els dintres; fins que al cap del novè dia, de tan esllanguit no era sinó una ombra virolada i cuejant.

Així feien camí, la donzella i el peix de colors, sense dir-se paraula, sense sospirar un sol gemec, només aconhortant-se tots dos amb la tendresa dels ulls.

En morir el desè dia, vet aquí el mar infinit i la platja daurada del sol colgant, color d'or vell.

La donzella fa un gran sospir, es lleva el brial, es lleva la gonella; en ofrenar així el seu cos nu a la

mirada encesa del peix, ara tot mirada escolant-se pels ulls, sentia que la possessió d'aquell cos ja no era sinó d'ella i de l'amat alhora.

Embolica el petit peix dins les robes i ho colga tot dins la sorra, fina com les cendres. L'ombra del seu cos nu s'hi estergia damunt, per l'amor del sol daurat; i la secreta virtut del seu desig feia que l'ombra ja no es mogués amb el moure's d'ella.

Pren un ganivet, retalla l'ombra, sempre ella posada al bell mig: era com si una espasa de dos tallants li anés resseguint cada una de les línies del seu cos. El qual començà de sobreexir en una calenta suor de sang, que regalimava damunt la sorra fina només dins l'espai circuït per l'ombra.

Quan tot just la punta del ganivet tornava a l'indret d'on havia partit, la sorra fina arrenca a bullir com si estigués al forn; i en puja una ardida flama virolada amb tots els colors del peix colgat, la qual li entortolliga tot el cos, cremant-lo dolorosament, però sense consumir-lo. A l'últim, la flama s'enretira una mica, i s'espesseeix en la forma gentil d'un cos.

Ja el dolor ha esdevingut un goig infinit i la donzella descluca l'amorós esguard. Davant d'ella un

donzell nu: tots dos es miren sense vergonya de llur nuditat gloriosa. Ella veu encara en aquell donzell tota la gràcia del peixet de colors, com si seguís transparentant-se'n la figura: igual que la mare segueix veient en el fill crescut la gràcia inesborrable de quan era infant.

Ara el donzell parla: diu només un mot, el nom d'ella, aquell nom tan dolç que en dir-lo es fon dins la boca com una confitura. Ell l'hi diu lent lent, copsant amb la punta de la llengua el sucre de cada so. I ella sempre immòbil, tota un encantament escolant-se pels ulls.

Aleshores ell regira dins la sorra, a l'indret on s'havia acomplert el misteriós sacrifici. Vet aquí que la sang ha esdevingut unes robes color de flama viva esbarriades de robins. Se'n vesteixen tots dos i comencen de caminar cap a casa, la mà dins la mà i els ulls dins els ulls.

Hi ha qui diu, que s'hi trobaren en un tancar i obrir d'ulls, per gràcia d'encantament; però es pot creure que els calgué fer el camí passa a passa; això sí, portaven l'encantament dins, i els dies que hi posaren semblaren un tancar i obrir de parpelles.

Arriben a la casa dels pares de la donzella. És un bell matí lluent. En trucar ells a la porta, al senyor jutge i a la seva muller ja el cor els fa un salt. Per primera i darrera vegada a la vida, el senyor jutge negligeix la seva gravetat, la mare el seu fidel paper de tornaveu; l'un estira la donzella per ací, l'altre per allà, l'un li diu una cosa, l'altre una altra.

Per fi el senyor jutge es refà. S'acaricia la barba, fresca i blanca com una tofa de neu, i diu:

—És aquest minyó, qui t'ha salvat?

La donzella fa com si parlés repetint les paraules d'una veu interior:

—Sí, ell m'ha salvat. Ell és el meu amat, ell és el meu promès, tot ell a pler meu.

El senyor jutge tot era passar-se la mà per la barba, com si dins la seva pregonesa s'hi dictés tota inspiració. A la fi diu:

—Pren-lo per espòs, ja que tu mateixa t'has volgut fer la teva fortuna.

Ell no hauria imaginat mai que aquell minyó, que

no es creugi, però, que tot essent tan gentil tingués aire precisament de príncep, fos aquell mateix peixet virolat que un dia la filla li portà dins l'urna, amb paraules misterioses.

Passats set dies, obrí el *Llibre de la Saviesa*, ara amb un gruix de pols, damunt, que feia un dit. I va llegir-hi:

« La dona és criatura enigmàtica com les esfinxs del desert. Trobar-los un amat a pler, és com trobar dins les aigües del món un peix amb veu. »

Per això, si mai li parlaven de les noces de la filla, la mare deia, repetint paraules del marit jutge:

— Ella mateixa s'ha volgut fer la seva fortuna...
Ha desoït el nostre bon desig...

I sospirava com si amagués qui sap quines desgràcies.

Però la donzella i l'amat, en saber-ho, somreien. I ella deia:

— Vet aquí, amat, que quan beso la teva testa amorosa dins les meves mans, sento aquell mateix goig de quan jugava pel pradell; però sense la recança que s'hagi d'acabar el joc amb el dia. I quan et miro, veig encara en tu la gràcia i tots els colors lluent de

la teva cua quan eres dins l'estanyol. I què hi fa que ens ho desconeguim, si tu t'avens amb mi com si jo fos vestida de tu a pler?

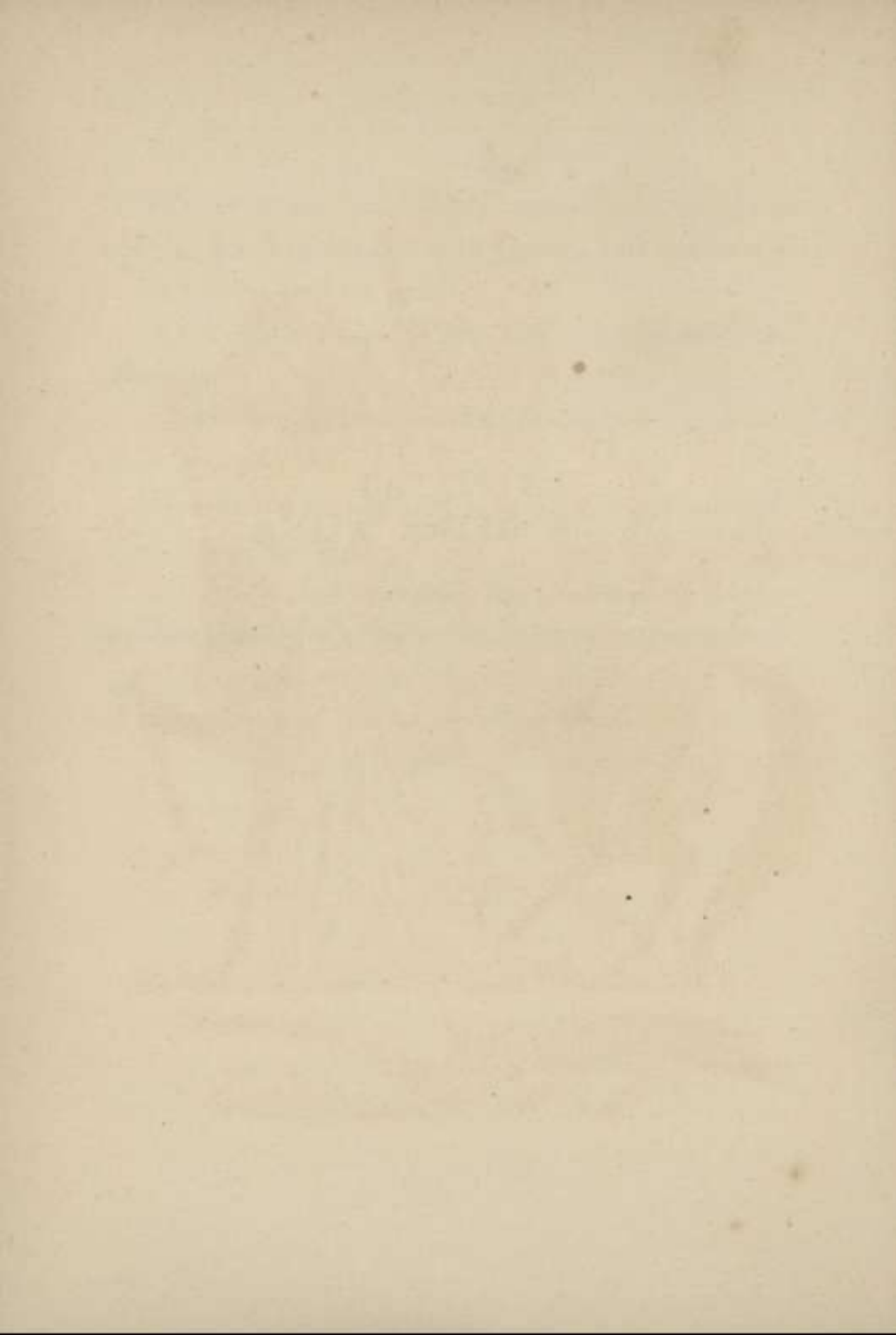
I ell responia, per primer cop a la vida en to de sentència:

—Ho fa que la nostra llei és immortal, com ingènua que és.

I sospirava recordant la seva vida dins l'estanyol. I deia, asserenant-se:

—Què hi feia, aleshores que jo era peix, que les granotes ignoressin el secret de la meva cua de colors?

LA PIETAT
DE LA REINA ALINA

I

NA vegada era un rei,
tan vell, que els anys
ja li havien glaçat les
arrels de la vida. Els
seus lleials, com al rei
David, li cercaren una
noia tot just poncella
perquè dormís sobre el

seu pit i li donés calor. Però fou debades, perquè
el glaç ja li havia pujat fins al cor, que és on confuig
la darrera escalfor de la vida. Així, cada matí els
lleials que venien a fer-li cortesia, se'n tornaven amb
els ulls més oberts, i silenciosos, perquè havien vist la
Mort recolzada al respall de la cadira reial. Fins
un dia, que la veieren dreta i amb la dalla al puny.

Aquell matí els lleials restaren; perquè coneixien que la Gran Piadosa només esperava que el rei parlés, per ferir.

Allà hi havia els fidels de quatre generacions, cadascun volant-li el pensament amb ales ardides o cautes, ràpides o ronseres, generoses o mesquines, d'aquell rei sense hereus què faria de tants de palaus i viles i terres com cobria sota l'ombra del seu poder. Hi era Jaquim, el primer ministre, només vint anys més jove que el rei, i després del rei l'home més vell del reialme, de qui, en tal dia de l'any en què tot era llampant de banderes pel seu natalici, el poble deia: «Jaquim té un any més de saviesa». I això ja era una dita en aquell país. Però ara Jaquim no meditava res, només tremolava dins la seva gramalla vermella, perquè li havia semblat com si la Mort li fes l'ullet.

Hi era també Alban, només quinze anys més jove que Jaquim, el mestre de cerimònies que havia conjuminat les festes de les quatre darreres noces del rei, i el feliç encertador de la reina Alina.

Hi era Emporió, el tresorer inescrutable, que duia sempre per una cadena un macip tallat de mans i de llengua, amb el feix de les claus. Hi era Cornell,

l'alegre guarda-segells; i Oronell el Camallarg, el reial missatger, que un cop sobre el seu cavall, el qual ningú sinó ell muntaria, era l'únic dels terrenals deslligat del temps i de l'espai. Això era dita d'Aristó el metafísic, que no perdia mai el rei de vista per si cap crisi torbava la pau de la seva ment.

També hi eren presents Dapis, Conseller de les Llepolies, a qui ningú no havia vist riure mai; Artaban, l'arpista, que una vegada amb el so de la seva arpa havia adormit una revolució; Hamaluc, el purgador reial; Gonelí, el mestre de ball, que tenia classificades quatre-centes noranta-nou actituds artístiques de la persona, i que cada dia per altre divertia, durant deu minuts, les orelles de la cort amb una contalla popular; però famós, sobretot, perquè en polèmica pública havia escurat els contraarguments d'Aristó, el metafísic reial, demostrant-li com el goig suprem dels benaventurats al paradís és el ball en rodona.

Hi era encara Culandric, el mestre dels perfums, el qual era d'una mena de complexió tan incorpòria i remissiva, que hom el tocava i era com si no hi fos; Guinardell, el poeta de cambra, esbojarrat i frement com un pi marí; Artús el Furió, Cap de la Reial

Justícia, de tan recte judici que no s'havia deixat convèncer mai per una raó que desdigués de les seves, i d'un cor tan tendre, que, segons la fama, no n'hi havia al reialme d'altre com ell per a entretenir criatures; i al costat seu Llop d'Abriüll, l'Escapçador en Cap, sempre immòbil al fons de tot col·lotge reial, com el Destí. I encara molts altres barons pacífics, tots drapats de robes greus.

Però davant d'ells era la lluentor i la dringadissa dels guerrers, freds i arrogants, i mirant-se la savialla de reüll, ells que tenien aliança d'hostatgia amb la Mort. Hi havia els caps de cinc mil, i els caps de deu mil, amb noms clamorosos com la primera escamesa d'una batalla; i davant de tots, Tallafer Armes d'Argent, que abans del seu any vint-i-cinquè ja corria en totes les cançons com espill de cavallers, escut i glavi del reialme.

D'ell contaven els que havien combatut al seu costat, que mai punta d'arma no li havia arribat a l'argent de l'armadura: talment ne mantenien intacta la virginitat els giravolts prodigiosos de la seva espasa, única per la grandària i la pesantor, de la qual el pom, ell dret, li pujava fins arran d'orella: i no la deixava

mai; i del seu elm, se li decandia esquena avall, com una immensa ona arrufada, un foc de plomes carmesines, les quals eren la senyera del seu estol. Però més que per res s'assenyalava, perquè, diferent dels altres guerrers, mai visera no havia cobert el seu rostre, el qual era tot sol espavent de l'enemic per les brases dels ulls, nuncis d'un cor inexorable, i per la negror infinita del mostatxo, estès sobre la faç com les ales d'un gran ocell malastruc.

Així, Tallafer Armes d'Argent, presentint ja sobre el seu cap el pes daurat de la corona, ara passejava la mirada fera de l'un a l'altre guerrer, i endevinava en ells tota ambició fadada en néixer; però la gent de pau, ni capaços els creia de concebre ambicions.

Mentrestrant, la trista penombra de la sala acollia ara i adés cadències ronseres d'una tronada llunyana; les feixugues draperies s'estremien a la passió del vent que les atacava per mil escletxes; les hores passaven embolicades de lassitud.

El rei semblava enderrocat sobre la vasta cadira;

i era força més crescuda la majestat de la seva reialesa, ara que la seva vida, feble i diminuta, només tremolava entre els dits de la mà dreta, enfonyats, com per arrecerar-s'hi de la mort, dins la cabellera de la reina Alina. La qual, arraulida contra el pit del rei, era, ben segur, l'única d'ànim tranquil que allà hi havia; si aquella balba mà reial cap cosa feia germinar dins el seu pensament, ella mateixa n'ignorava els camins i l'esdevenidor. A l'altre costat de l'estrada, la Mort, dòcil a l'espera—ella que tan seva sabia la victòria—ara s'havia assegut un xic, i dins el palmell descarnat rumiava les seves infinites consideracions.

Però tot d'una, la vida, dins el cos del rei, es rebel·là i mogué tots els membres: suprema i inútil rebel·lió!

Els llavis palpitaren com un ocell que va a prendre vol; de totes les ànimes, tivants com arcs, els comptes, les fantasies, les cobejances, les rancúnies, les compassions partiren com dardells rabents; l'atenció de tot-hom s'oferia nua a les paraules que el rei anés a dir. El rei féu un signe amb l'índex esquerra, i ensemps dels llavis sortiren uns mots suplicants:

—Llum!... Més llum!

La munió cortesana, atònita un moment, onejà; les draperies obriren pas dins la sala a aquella tarda d'octubre, patètica d'astrugàncies, amb les muntanyes cavalcades de núvols de flotants cimeres grises, i el pla ventejat i estemordit sota un sol dens, que en fugia, davant la tempesta, amb recança, com d'un llit de voluptat.

Aleshores l'índex del rei, abans de decandir-se supremament, s'aturà un instant davant la cara de la reina Alina; ella sentí com la dreta reial li estrenyia el cap fins a fer-la cridar gairebé, i de seguida amollava; la Mort botà com un felí, alhora que un llampec súbit es trencava contra l'argent de les armes de Tallafer, dret en mig de la sala.

Tothom aclucà els ulls, mentre el tro espetegava damunt els pinacles del castell.

En descloure'ls, la Mort ja no era allí.

Jo no diria veritat com he dit fins ara, si afirmés que, veient el rei mort, la sala s'omplí d'un desesperat clamoreig. Gairebé tots els cortesans no havien conegut altre rei que aquell vellet tothora ensopit sobre el tron; i pensar que temps era temps aquella mateixa ruïna havia cobert una cabellera rossa amb les

ales d'un dragó d'acer, i que el seu poder s'eixamplava davant del seu cavall, ja era demanar massa a gent d'una imaginació més aviat esquifida.

Hi hagué, no cal dir, intents d'oració fúnebre, cerimonials minúsculs, i fins i tot llàgrimes de Jaquim, el savi conseller; però Gonelí, el rabassut mestre de ball, que se li esqueia a la vora, l'aconsolà amb un copet a l'esquena i unes quantes veritats simplicíssimes:

— Vós rai, Jaquim, encara sou jove... Les llàgrimes no adoben res... Pensem més aviat a defensar les veces.

Tot plegat, una estona més curta que per a contar-ho.

Part de fora, començava a ploure. Les ratxes empenyien les gotes, feixugues i disperses com els trets de mil fones eixelebrades; el poble, apinyat a l'immensa terrassa davant del palau, piafava impacient. Calia un rei nou.

Dins la llum grisa i molla, estrebada adesiara per l'espasme argentí dels llampecs, només es destacaven dues figures: la reina Alina, dreta al costat del rei di-

funt, i Tallafer, que sense ningú saber com, cada moment apareixia més prop de l'estrada.

Enfuriava la pluja, i el poble ja renegava. Calia un rei nou.

A la fi, Jaquim començà un parlament. Però en arribar que deia: «... i la destra d'aquest senyor, oh lleials, tots heu vist com designava la reina Alina...» s'esdevingué alguna cosa que havia de deixar els cors de tota la gent de pau amanyogats com un paper. Tallafer, al capdamunt de l'estrada reial, prengué de la falda del difunt el ceptre caigut i el trencà en dos trossos; després, brandant la seva espasa enorme, prorrompé així, ell que, oh cosa meravellosa i rara! era en les seves ires d'una eloquència arcaica i bullent:

—No mai les glòries guerreres de la nostra contrada sota mans femenívoles! A mi els meus valents! Aquest és el meu ceptre i aquesta la vostra guia en els camins de l'honor!

El bon Jaquim assajà d'interrompre:

—Oh graciós Tallafer, el senyal d'aquell gran rei...

Però Tallafer saltà, més declamatori encara:

—¿El dit balb d'un moribund sabria per ventura

esborrar les voluntats que la meva espasa té escrites?

Mentrestant, Vandalús Terratrem, anomenat entre els guerrers «la daga de Tallafer», perquè era dur, callat i fidel com una arma, havia sortit a l'ample finestral i cridat:

—Visca el rei Tallafer!

I ara el poble, dispersant-se lentament, omplia la pluja amb el clam, ple de fantasia i d'incomprensió:

—Visca el rei Tallafer!

El qual bombollava encara així:

—Oh gent de pau, ànimes de nina, drapada men-
gia del Tresor!...

Jaquim, abans de decidir-se a rentar-se'n les mans, gosà novament intervenir:

—Noble senyor, la reialesa és un símbol; la reina
Alina...

Però Tallafer, amb una calma atònita:

—I per què no jo, vell xaruc?

Jaquim es passà la mà per la barba profusa i malencònica, i respongué, sense mirar, com repetint una sentència fatal, en la qual ell no tingués res a fer:

—Vós no sou encara un símbol; en canvi la reina
Alina...

Tallafer, en la seva ira, clavà un pam d'espasa dins l'empostissat de l'estrada reial:

— La reina Alina és...

I ací posà una gruixuda inconveniència sobre el finat paper d'aquella dona. La qual — hora és de dir-ho, si bé s'és suposat tothora — no era cap mena de floreta rossa i esvaïda, sinó un pollancre ben plantat i ben brancat.

Així, en sentir-se tan pintorescament definida, el seu esperit simplicíssimament popular s'abrivà dins ella i, corrent-li fins a la mà, se li escampà a través dels cinc dits; els quals, ben segur, haurien respost sobre la mateixa intacta galta de Tallafer, si Vandalús no hagués estat amatent a agafar-la per darrera. El rei Tallafer somreia despectiu:

— Ires de femelleta, timbals baladrers i buits! Vandalús, tu sabràs com apaivagar aqueixa famolenca de reialesa...

Vandalús, silenciós i gegantí, s'emportà la reina Alina d'un braçat.

Ara, dins la sala, no es veien ja sinó guerrers, i encara més guerrers que abans. Entre aquella mar d'acer, suraven només el tresorer Emporió, amb el seu macip, i Gonelí, el mestre de ball. Els altres s'havien esmunyit, sabent-se inútils sota el nou règim.

Part de fora, es sentia la joia llunyana del poble. Els estels sortien un a un, parpellejant, de darrera els núvols.

Gonelí avançà fins a Tallafer, enarcà el tronc damunt les cames enterques i barbotejà, insinuant:

—Suposo que jo, sereníssim senyor, oital... el ball a la guerra hi fa tant de paper com...

Tallafer estava corprès d'aquella gran fidelitat.

—Quan et necessitaré ja t'avisaré; com te dius?

—Gonelí, senyor.

—Ja t'avisaré, Gonelí.

Mentrestant, Vandalús s'emportà la reina Alina pels ombrívols corredors avall; així arribà fins en una torre extrema, dreta sobre el riu. En deien la «Torre dels Sospirs», perquè allà era el càrrec d'oblit dels traïdors al rei; cada vegada que hom n'hi tancava un, la clau era llençada solemnement a l'aigua fugitiva, i

fins al cap d'un any els manyans reials no feien una altra clau.

Allà fou abandonada la reina Alina, amb el seu cos per tot nodriment. Però no passaren sis hores de la nit, que Culandric, l'inagafable mestre dels perfums, no l'alliberés. Això fou per astúcies llargues i inútils de contar; i tan secretament, que el poble, durant força temps encara, assenyalà la «Torre dels Sospirs» amb un horror eternit, i deia:

— Ací morí de fam la reina Alina.

I se'n feren moltes cançons.

Aquella mateixa nit, el rei Tallafer s'estava tot sol a la pomposa finestra de la seva cambra, amb les orelles de l'ànima obertes al concert dels estels. I li semblà veure's a ell mateix damunt el seu cavall, tot armat, galopant a través de la prada florida del cel; però tot d'un plegat, de darrera el quart recent de la lluna, sortí al seu encontre la reina Alina i, amb una fona que tenia a la mà, li disparà un estel al mig del front. L'estel s'esberlà en un rou de flama que li

corregué per la cara i el deixà cec. Això el tombà de la sella. Ell sentí, aleshores, que les mans de la reina Alina li obrien el pit, només passant-li per sobre, i li arrencaven l'ànima de dins el cor, amb un sofrir inefable. Després les mateixes mans li torcaren dels ulls aquell tel roent: vet aquí que tot el cel nocturn era un espill d'un reflex molt pàl·lid; i Tallafer s'hi emmirallava, però no s'explicava per què no s'hi reconeixia del tot.

Ara el tocaven a l'espatlla. Tallafer es girà del seu èxtasi. Vandalús, el germà d'armes, li assabentà com la reina Alina ja no era d'aquest món.

Fins a la matinada, la ment de Tallafer resistí al tust diví de la son, que renova els pensaments.

II

D'ençà que Tallafer regnava, el poble era íntimament feliç. Si no menjava massa substanciosament, els jocs públics anaven en doïna i s'emprenien noves conquestes — per no deixar perdre la fama. Les places i els carrers eren tothora plens del dring dels esperons, dels colors llampants de les sobrevestes, i d'aquelles paraules feres i rodoladisses com un so de timbals, imitació quotidiana de les que el rei Tallafer proferia en les seves ires d'ara i adés. Sentint les quals, el poble estava en un continu surt d'heroisme.

Ara tornem a la reina Alina: no hem de deixar-la llanguir de fam de la nostra atenció, després que tan subtilment fou salvada de dins la torre fatídica.

Culandric, escrupolós com un encens, aquella mateixa dramàtica nit la confià entre les mans de Jaquim. El qual ja s'havia fet el pensament d'esperar la mort en algun recer inconegut a la insolència de la ferralla. Però ara es digué:

— Vet aquí que aquesta dona m'arriba cara com un fill, i com un fill sacseja el meu seny adormit amb tot de fèrvides comandes.

I se l'endugué secretament en una casa que tenia al cim d'un replanell d'oliveres, a la sortida del coll per on passava el camí de la frontera a la capital del reialme.

Allà Jaquim visqué tot un any amb Alina, com un pare amb la única filla de la seva casa i del seu cor. Li ensenyava les històries del país, les paraules dels poetes, les sentències dels llibres sants; però encara li deia:

— Tot això no és sinó el començament del començament.

La dolça Alina li digué:

— Pare Jaquim, jo no sé, aquell rei que morí em llegà com una voluntat d'imperi.

I Jaquim:

— Estima les coses i les comandaràs.

I Alina:

— Pare, el rei, una nit que dormia, tingué un surt; i, en moure's, em sentí a mi arraulida sobre el seu pit. Aleshores s'asserenà del seu tremolor. M'abraçà

el cap i va fer-me: Alina, la corona que jo et cenyiré quan moriré, no val la teva pietat.

Però Jaquim replicà:

—No és la pietat dòcil la que sobiraneja, sinó la pietat armada.

Les paraules de Jaquim penetraven la reina Alina com l'aigua una terra sedent. I seguia el vellet:

—Filla, no és teu el teu dret perquè en tu naixia: ho serà quan l'hauràs conquerit.

Ací Alina saltà:

—Però jo he nascut no en palau reial, sinó en casa de menestrals humils, que en parlar del rei deien: No sabem pas més la cara del rei que la del sol. I com gosaria jo mai lluitar contra Tallafer, pare?

Jaquim somrigué, i, afalagant-li la caballera rossa:

—Filla Alina, digué, Tallafer ha tingut, ben cert, la voluntat de reialesa; però del seu dret, ell se n'ha apoderat sense conquerir-lo. Ha fet com el lladre que roba de nits amb el ganivet entre les dents, no com el pagès que conquereix la terra suant-hi cada dia noblement a sobre. I lladre i pagès tenen tots dos força igual, altrament. No és en el camp de batalla, sinó en el camp del propi esperit la conquesta.

Tu sortiries, arrencaries la corona de la testa esberlada de Tallafer, i la corona no seria teva per dret teu. Tant se valdria tu com ell, aleshores. Aquell bon rei, tu dius, i així jo ho vaig veure quan moria, va fer-te reina per heretatge; però ni els pocs que creuen en aquell senyal, ni els mateixos que et salvaren de la lenta mort, no han reparat encara que el millor del teu dret està en això, que naixia d'un connubi que t'ha deixat íntegra. Tu hauràs vençut, el dia que Tallafer ho entendrà en el seu cor. Però abans, filla Alina, quanta d'escata ha de torcar-se de sobre, fins que dirà: Ara sóc novell com l'or que surt de la flama. I jo et dic, Alina, que el tió d'aquesta flama serà el teu cor mateix.

La dona escoltava, escoltava. I digué, amb veu tranquila, però ferma com un acer:

—Jo faré com dieu, pare Jaquim; només assenyaleu-me: Aquest és el camí.

Jaquim s'aixecà, i mostrà a Alina el gemat conreu:

—Qui sentiria el llavoreig dins aquesta grassa terra ajaguda? Ni ella mateixa, tot i treballar-li el si. Així les meves paraules dins de tu. Alina, jo veig els dies venidors, no els meus, que són ja un compte mes-

quí, sinó els que rodolaran enllà de la meva darrera fita, com el viatger que del cim estant mira la terra promesa. Així jo et dic: Arma't i espera.

Vet aquí, doncs, que el tebi octubre era tot just tornat. Totes les coses diria's que s'estiregassaven amb una voluptat felina. El sol era espès, apegalós i dolç com un xarop. En el cel, cada núvol passava com un averany.

Un clar matí que Alina treia aigua del pou, sota la figuera, mira cap al lluny de la planúria, i veu l'horitzó erichat de llances. Però vet aquí, del coll, arran del replanell, adollava una altra host. Alina correu cap a Jaquim:

—Pare, mireu, dos exèrcits que es marxen a l'encontre per fer batalla.

Ell, amb la mà sobre els ulls, atalaià:

—Jo no sé aquella gent qui deu ésser; però aquesta sí que és la nostra. Deu anar-hi Tallafer, perquè no es veuen senyeres.

La host enemiga ara es percebia ben neta com

s'arreglerava, estesa al lluny del pla: els de peu al mig; a cada ala els cavallers. La de Tallafer, anava sortint de la collada a vastos glops, i corria també a arreglar-se-li davant.

La reina Alina mirava i se li oprimia el cor.

Tot d'una, per sobre un escamot relluent d'or i d'argent, veu onejar una prodigiosa, una inoblidable cimera carmesina. Es destaca dels altres genets, i ve pel lent corriol entre les oliveres, replanell amunt. Eren l'espasa gegantina, les armes d'argent, els ulls roents, i el mostatxo, aquell mostatxo com dos camins de tenebra sobre el rostre de Tallafer!

La reina Alina sentia com si el cor li envaís tots els membres. Jaquim li posà una mà tranquil·la damunt l'espatlla:

—No temis, filla. Encara que Tallafer penetrés la teva cara per sota l'obra del sol i del neguit, no voldria creure que fossis la reina Alina. Ni ell, ni cap dels seus germans d'armes. Són massa superbs per a imaginar-te salvada d'una mort que ells t'han preparat. I ara, filla Alina, comença l'hora dels teus destins.

Tallafer ja era allà, damunt el seu cavall generós. Reconegué Jaquim.

—Bona pensada, Jaquim! No és per al teu repapieig la trontolladissa guerrera. Ja ho veus: nova guerra, nova honor. D'ací unes quantes hores, el meu nom se n'haurà pujat uns quants astres més amunt.

Reia a esclats, amb una embriaga alegria.

—Jaquim, tinc el vi de la batalla al cor: ¿coneixes tu la cremor del vi dels consells?

Era bell, Tallafer, damunt del cavall: la seva ironia, sempre amarga a l'arrel, ara no ofendria pas més que la d'un infant. La reina Alina no li llevava els ulls de sobre. Tallafer se la mirà: dins la seva memòria esburbada no hi havia rastre de les faccions ni del nom de la reina Alina.

—Qui és aquesta bella mozza, Jaquim? preguntà.

—No és mozza, Tallafer, sinó filla.

—«Filla»? Oh incomparable intrèpid velletó!

I adreçant-se a Alina:

—Bella, aquest és el pla de les batalles; n'hi he lliurades dotze, sempre contra els mateixos enemics: prou em coneixen, la brivalla; però no, no em coneci-

xen prou, que encara tornen. I mira, jo no vinc ací a combatre, que no begui aigua d'aquest pou de sota la figuera. És per a mi com si begués la meva bona astrugància. La primera batalla que jo comandí, la comandí en aquest pla. Oh dia entre els meus dies! Occírem tants d'enemics, que l'aigua d'aquest pou sortia vermella.

Alina poà i li'n donà a beure; després abeurà també el cavall.

Tallafer seguia, adés declamatori com quan el cremava la ira, adés net i senzill com un rierol:

—Però no havia tingut mai per poadora una deessa. ¿Qui es deturaria en l'amor, quan la batalla 'a bombolla? Ai las de mi, ¿com vaig a cercar el triomf, si ja m'han vençut les roses d'una cara? Jaquim, si fos mozza, me l'enduria a la gropa del cavall, sota la cascada de la cimera; però és filla teva, i jo te la demano per muller i per reina.

Jaquim somreia greument.

—Respon-me, Jaquim; pel teu mot jo em jugaria la victòria i el reialme.

Tallafer ara tenia en els ulls una estranya mescla

de dolç i de terrible, de suplicant i d'imperial. Jaquim respongué lentament:

— Jo te la prometo per muller, Tallafer; però ara vés, i combat sota el seu nom: Fenissa.

Tallafer, en un tancar i obrir d'ulls, aixecà la dona fins a ell, li besà les galtes florides i esperonà el corser replanell avall, entre les oliveres, amb un adéu joiós:

— Adéu, a reveure, promesa meva, Fenissa, pollancre al sol!

Alina s'abraçà a Jaquim, encesa i tranquila:

— Pare, és bell i valent; però que lluny em sembla, ell, d'ell mateix!

Jaquim acaronà Alina, i féu, com si parlés perquè no el sentís ningú:

— Avui comença el començament de la seva conquesta i l'acabament de la teva.

Ja s'escorrien els darrers soldats de dins la cofurna de la collada. A la saga de tots, sobre un ruc, trotava Gonelí, el mestre de ball. Però aquest no seguí

la companyia; descavalcà vora un matoll i s'estenellà al sol, com un llangardaix.

Sonaren clarins, els dos estols brandaren. Com dues ones que en la mar alta, comandades pels vents inexorables, s'encontren amb bram infinit i els famejants abismes de les aigües es baden ampleament per a tornar a cloure's sota una desolació d'escumes—així sobre el pla aquells dos exèrcits s'escometeren amb altíssima clamor de fúria i de sofrença, amb oiosa bromera de sang.

Jaquim i Alina atalaiaven, de sota la figuera estant, aquella mar dolorosa. Per damunt de tot, el plomall carmesí de Tallafer volejava com el dimoni de la tempesta. Entorn de la seva espasa, els caps botaven com pilotes. Alina frisava, ara feia un crit de goig, ara romania silenciosa, ara estrenyia la mà de Jaquim:

—Oh Tallafer! Oh Tallafer! Pare, qui hi fos!

De mica en mica, la batalla s'allunyava cap a l'horitzó. L'estol de Tallafer empenyia l'enemic com el vent el boll de sobre l'era. L'últim raig del dia ja no il·luminà cap combatent en tota l'envista del pla.

Així passaren dues setmanes. Una cruel batalla dins el cor d'Alina. Jaquim no li enraonava sinó de coses del conreu. Ella no hauria gosat per res del món posar-se el nom de Tallafer als llavis.

Fins aleshores, sempre que se li pintava a la memòria la mort d'aquell bon rei i la llobreguesa de la Torre dels Sospirs, el cor se li adoloria d'una rancúnia, tan lleu, però, en aquelles muntanyes tan tendres als sentits! Però ara, que més que mai els records li bullien dintre com el vi dins els cups, el passat se li endolcia de compassió; i en el futur comparava Tallafer amb l'olivera, vestida d'un fullatge pacífic sobre el brancom retort. I esperava, òrfena de paraules de Jaquim, tota sola amb aquella admiració, començament d'amor, que li feia una esma de camí dins la fosca.

Una tarda que ella guaitava al lluny de l'estepa, veié venir una gran escampadissa de soldats.

—És la gent de Tallafer, pare Jaquim; però i ell?

Jaquim somrigué a l'angúnia d'Alina:

—És molt, i és l'ombra d'un somni. L'amor neix d'un moment gentil, però mor albat si una llarga humilitat no el nodreix. La teva humilitat comença amb el perdó; la d'ell, Alina, ha de fres-sar-se camí a través de la seva mateixa carn, tan rebel. I no per perdó, sinó per mundació. Filla Alina, millor que jo parlen les coses mateixes. Mira: aqueixos soldats vénen com una host vençuda; porten, però, una civera: qui fóra sinó Tallafer?

Una hora més tard, un escamot, amb la civera, s'aturava davant la porta de la masia; d'altres escamots s'esbarriaven pels masos dels encontorns. A la cua de tots, Gonelí, sobre el seu ruc, pujava també el replanell de les oliveres; però un cavaller gris no el deixà acabar d'arribar:

—Lluny d'ací, virolet carranc; no és hora de contalles ni de ballarugues; quan et necessitarem, ja t'avisarem.

Després, aquest mateix cavaller s'adreçà a Jaquim:

—Graciós senyor, quina dissort! Tallafer, rei nostre, ferit d'un dardell roí! Vandalús Terratrem, la daga de Tallafer, mort en terra estranya amb tants dels nostres! No en tornem ni la desena part dels

que hi anàrem. Quina batalla, Déu dels exèrcits!

Ací, el cavaller gris s'encarcarà com una llança, i pegà estrebada al seu mostatxo immens, imitació mesquina del de Tallafer:

—Però *ells*, ai si el nostre rei no hagués caigut a traïció! N'hem fet una estossinada que ni perseguir-nos poden!

Mentrestant, els mossos del conreu i Alina baixaren Tallafer de la civera. Portava un dardell clavat al coll; cap guerrer no l'hi havia gosat arrencar, de por que per l'esvoranc no li fugís l'últim alè de vida. Alina, amb el cor que se li fonia, li sostenia la testa, abans altiva com un puig, ara feble com la d'un nadó. Li despullaren l'armadura. Alina, amb mà amorosa, llevà el dardell de dins la ferida, estroncà la sang, hi posà herbes clements. Després, féu degotar entre els llavis blancs de Tallafer un glop de vi centenari. Tallafer entreobrí els ulls moribunds, sospirà, i es tornà a esvair.

Alina no es mogué del capçal, ni de nit ni de jorn.

La primera onada de força que es congrià dins el cos de Tallafer, es vessà en un terrible desvari. El qual durà tot un dia. Fóra inútil de repetir les paraules espaventables que eixiren de la boca de Tallafer. Com l'una darrera l'altra, empaitant-se fèrvides i rogalloses, les ones de la mar atiada pels negres vents, — anaven a morir, llargament esteses, sobre la pietat d'Alina, talment sobre una platja llisa i franca.

Però, l'endemà, Tallafer reconegué la jovencella. Sospirà:

— Fenissa! Fenissa!

I li retingué la mà una estona sobre el pit.

I així un dia seguint un altre dia. Tallafer era amb Alina mansuet i dolç com un anyell. Però si cap dels guerrers entrava, li parlava dur i amb paraules retrunyents. Demanà noves de l'enemic:

— Oh Rei, espremut sota els nostres cavalls com els raïms sota el peu del veremador!

A la fi es llevà. Passejava amb Alina per sota les oliveres, parlant de llur prometatge:

— Fenissa, ara jo sento aquesta vida que tu m'has retornat, lligada no tant a la teva bellesa com a la

teva dolçor. A les teves vores s'escampa el repòs, oh repòs dels meus combats!

—Tallafer, jo no em sentiria digna de tu si no combatés amb tu.

—Tu, branca florida, en mig de l'udoladissa i el debatiment d'una batalla?

—Tallafer, tu estimes en mi una pietat; i digues: no és la pietat com un acer?

Tallafer no penetrava gaire el fons del parlar d'Alina; però cada moment, com més les forces li creixien, més l'estimava, perquè sentia que millor la podia protegir. Alina sabia que el seu amor amb Tallafer no fóra perfecte, fins que ell no fos mundat d'aquella arrogància; i esperava la batalla suprema, amb el rosec al cor amb què el paladí novençà vetlla la nit abans de la primera batalla.

Jaquim mirava i deixava fer: així el Destí mira i deixa fer la creixença de l'amor infant.

III

Els pagesos d'aquells conreus, populosos com una gran ciutat dispersa, no es sabien avenir de com un exèrcit evidentment batut, parencejava amb més urc que si hagués tornat triomfant dels tres emperadors. Un pagès venerable en parlava, un dia, secretament amb Jaquim :

—Ai bon senyor, quina pesta! Què us diré? Per demanar un got de vi ho diuen amb unes paraules estranyes, mai sentides; perquè són soldats del rei nostre senyor, responem amb paciència: Senyor soldat, no entenem què voleu dir; i ells fan: Vi, pagesalla estúpida! i peguen cop d'espasa a la taula, i quan s'han begut el vi dels nostres afanys, aleshores rebaten el got contra terra i riuen. I encara els pellers que cremen per divertir-se amb la flama, i els bladars que ens afollen per caçar una llebre escarransida! I no ens escometen mullers i filles, perquè elles es guarden prou sota barra i forrellat.

Ací, Culandric, l'ex-mestre dels perfums reial, fidel com una aroma, vingut suara de la capital a la masia de Jaquim, corroborava :

—A ciutat també és així; però allà la gent té la paciència més riallera.

—I què diuen del rei Tallafer? preguntà de sobte Jaquim.

—De Tallafer? respongué Culandric; no se'n recorden pas gaire. Però ara vegeu quina fantasia: vet aquí que és costum, com qui diu de portar el berret amb ploma o sense ploma, de sospirar sovint, quan els guerrers ne fan una: Ai Déu, això no passaria si la reina Alina regnés, en comptes d'ésser morta!

—Nosaltres, doncs, no estem gaire per sospirar! saltà el rude, venerable camperol. Si ens aplegàvem tots els homes d'aquestes rodalies...

—Aplegueu-vos! digué Jaquim. Però, abans, veniu a demanar justícia al rei Tallafer. El rei Tallafer és generós, ben segur que no en sap res.

—I si no ens escolta? Què se'ns en dóna, aleshores, del rei Tallafer?

—Aleshores, acabà Jaquim, armeu-vos; perquè

tal serà el vostre cabdill, que l'aixecareu per rei damunt dels vostres caps.

Això era a les acaballes de l'hivern.

Culandric ja tornava a ésser a la capital, amb comandes subtilíssimes de Jaquim.

Tallafer, un matí, es sentí prou fort per a muntar a cavall, altra vegada revestit amb les seves armes d'argent. Els heralds cridaven els soldats amb l'espiguet ressonant dels clarins.

A escamots, acudien dels conreus dispersos. Tallafer anava comprovant com era delmada la seva host, i el cor se li omplia d'ira; però encara la guanyaven l'amor, i aquella joia de la seva vida renovellada.

Però vet aquí, dotze pagesos de barba blanca s'acosten als estreps del rei Tallafer i comencen de gemegar:

— Senyor, senyor...

Tallafer no era amic d'audiències, i es regirà damunt la sella amb enuig. Alina s'ho mirava i callava; la conducta de Tallafer li anava a assenyalar el seu destí: o la pau en el venciment, o la batalla nova.

— Senyor, justícia! seguiren els pagesos; dos minyons aporrinats i deixats mig morts per uns cavallers vostres. I per no res...

Tallafer no deixà acabar; la ira, l'orgull, la jactància triomfaren una vegada més:

— Oh pagesalla, com voleu amb la vostra ferum de boc entelar l'espill de l'honor del meu exèrcit?

Alina plorava; Jaquim li estrenyia la mà per donar-li coratge.

Sonà un clarí; la host esfilagarsada començà de girar coll endins. Tallafer, ja apaivagat, però encara trèmul, s'acomiadà de Jaquim i d'Alina:

— Adéu, cor dolç; reina, no ploris, que per tu vindré abans de tres mesos.

Alina plorava, que ja Tallafer havia desaparegut collada endins. Dins el seu cor, les imatges cares de Tallafer menant la batalla per damunt tots els valents, Tallafer amb el dardell clavat al coll més feble que un infant, Tallafer bevent la vida a gorjades d'entre les seves mans piadoses, aquestes imatges cares es debatien terriblement per no morir sota la imatge de suara: aquell mateix Tallafer que l'abandonava al cruel Vandalús, aquell rostre bell i odiós, adollant

flama pels ulls, i pel mostatxo que s'estremia de banda a banda com un negre ocell carnisser. Tot l'amor conquerit ja es decandia, si no hagués estat Jaquim, el qual va fer greument:

—Filla Alina, les batalles no es guanyen amb paraules, sinó amb l'espasa i l'elm.

Després, anà lent cap als pagesos, enfellonits sota les oliveres, que dins l'oratjol llaminer brandaven graciosament les argentines tofes assolellades:

—Brava gent: i si l'enemic fos ací?

I assenyala al lluny, enllà de la plana deserta. Un d'ells saltà:

—Qui més enemic que Tallafer i la seva canalla?

—Enemics enllà de l'estepa i enemics enllà de la collada, brava gent. Armeu-vos, i veniu ací abans de set dies: jo us donaré un capità. No li veureu la cara; però jureu ací, vosaltres per tots, que, després de la batalla primera que vencereu, l'aixecareu per rei damunt dels vostres caps.

—I per sota la nostra llibertat, cridà el més vell dels pagesos.

—I el seguireu pertot arreu on us durà ara.

—Pertot arreu on ens durà.

Els pagesos juraren solemnement, i partiren de seguida a escampar la bona nova per les masies de la serra, populoses de gallards macips com una gran ciutat dispersa.

A punta de matí, passats set dies, Jaquim cridà Alina d'amagat. El vellet acollí la jovencella somrient, i, signant-li una armadura clara que allí tenia, li féu:

—Filla Alina, arma't per al dia del teu destí! Dins aquest acer jo et dic que et cremarà un secret infern de sofrença! Però més enllà, la teva pau no té enemic més fort. I jo no et dic: Fes això o fes allò, perquè cal que a l'hora de la conquesta sies sola tu. No marris una passa de cap camí que el cor t'assenyali. Homes fidels esperaran la teva comanda: tu no comandis mai sense escoltar-los a ells, però no mai un de sol, sinó tots plegats ensems. Ni els diguis el teu nom fins que t'aixecaran per reina damunt llur cap; ni vegi d'ara ençà cap home el teu rostre, abans que Tallafer mateix. I ara, filla Alina, beneïda

sies en el teu combat; perquè ai! l'esdevenidor, si no a la meva esperança, calla a la meva coneixença la teva victòria o la teva desfeta.

Alina es vestí les armes llueents i muntà un noble cavall blanc. Oh quin guerrer tan ben cepat! Damunt del casc li voleiava una ploma verda; i sobre l'escut polit i sobre la banderola de la llança hi havia quatre flames dretes, amb la divisa: «Com el Fènix».

Davant del replanell, els pagesos de les masies ja esperaven, armats. En davallar la reina Alina per entre les oliveres, tots prorromperen en clams de lleialtat. Jaquim, al costat del pou, sota la figuera, mirava la host amb llàgrimes als ulls.

De sobte s'estremí i albirà al lluny del lluny de l'estepa l'horitzó ericàt de llances. El seu braç només tingué força per a fer un senyal d'advertiment a la reina Alina, que s'acomiadava amb l'esguard per l'espill de la visera. Després, Jaquim se n'entrà, lentament, a la masia deserta de mossos, nua de la joia serena d'Alina.

Aquella mateixa nit, Jaquim morí suaument, com un albat.

Alina, amb la seva host, avançà plana enfora; a entrada de tarda s'encontraren amb els enemics. Fou tanta la seva saviesa i tanta la seva valentia, que aquella gent estranya aviat començà de fugir; però foren molt pocs els que reveieren la terra nadiua; sobre la plana restaren tants de morts, que feien un tossal.

En ésser de nit, a la claror crepitant de les fogueres, els pagesos aixecaren llur cabdill sobre l'escut:

—Diques-nos el teu nom perquè sapiguem el del nostre rei!

I la dona parlà, de dins el seu elm:

—Sóc Alina, la vostra reina, la que Vandalús, germà d'armes de Tallafer, tancà dins la Torre dels Sospirs!

Els pagesos, que cantaven la trista feta en llurs cançons, s'abrandaren de meravella i d'ira; i clamaren tots alhora:

—Anem contra Tallafer! Guia'ns tu, reina Alina, ja que sobre el teu elm s'hi ha posat la victòria!
Alina s'estremí d'angoixa; però, dins el seu cor,

l'amor, amb veu imperial, li manava de córrer a purificar l'amat. Així, ella digué:

—D'ací tres dies partirem.

Ni descobrí la seva cara a cap d'aquells homes, ni a ningú d'ells s'acudí que pogués ésser la filla de Jaquim; perquè per a tothom, la filla de Jaquim es deia Fenissa.

Mentrestant, a ciutat, Culandric escampava unes noves admirables i versicolors: així el perfum que s'escapa a torterols dels mil forats d'un encenser arabesc:

—La reina Alina és ressuscitada. Ha sortit d'una de les masies de la serra.

I encara:

—La reina Alina, amb els pagesos dels masos, ha fet un tossal d'enemics morts en mig del pla de les batalles.

I a la fi:

—La reina Alina avança cap a destronar el rei Tallafer.

El qual no pensava aleshores sinó en les seves

noces amb la rossa, la tendra Fenissa, que li omplia de repòs els pensaments. Però quan, a la fi, li arribà la brama, saltà del tron, i féu proclamar pels heralds que donaria tres mil monedes d'or a qui li portés, viva o morta, la rebel Alina. Després trià dos mil cavallers i partí cap a encontrar-la, furiós que una dona l'arrenqués del seu sospirar. Quant al poble, si no es va moure gens, li restava almenys l'esma justa per a desitjar, al fons del cor, que tota aquella insolent ferralla no tornés.

Vet aquí que sobre una hora abans de la sortida del coll al pla, les muntanyes feien una vall no gaire pregona, cenyida de suaus pendissos. Tot al voltant de les altures, Alina, amb el seu estol fidel, sotjava el pas de Tallafer. Al qual, a cada passa que avançava, més creixia la descurança, i més el menyspreu per aquella pagesalla, duta per una fembreta, que anava a esvair. I arribaren a la dita vall a entrada de fosc.

A la reina Alina, tan fort li batia el cor, que li'n vibrava tota l'armadura. Veient Tallafer, ara

robust i armat, tan a mercè d'ella, coneixia la veritat de les paraules de Jaquim; perquè, dins el seu pit, la pietat feia com una foguera dolorosa, que es nodria del seu cor sense consumir-lo. La cremor l'anava envaint, fins que s'apoderà del seu voler.

Era mitja nit; la lluna posava un tel de claror damunt les coses. La host de la reina Alina dormia amb un ull i vetllava amb l'altre. La del rei Tallafèr dormia sense cura: l'orgull la covava sota les seves flonges ales d'oblit.

Vet aquí que la reina Alina, presa d'una lluror súbita, s'aixecà i tustà l'espatlla d'Abuí, que era un pagès, fidel i fort com un avet de la muntanya, que mai no s'apartava de la seva vora:

—Abuí, segueix-me al camp de Tallafèr.

Com dues ombres, Alina davant, Abuí darrera, davallaren el pendís i arribaren a la host abandonada.

Cap home no es despertà. Al bell mig hi havia la tenda de Tallafèr, rica i proveïda com un petit palau. Una somorta llum n'il·luminava el dintre. Tallafèr dormia; se'l diria com en el fons d'un abisme de son i de somnis.

Alina el mirà al rostre, de fit a fit. No pensava,

no deduïa res: només mirava, i veïa el noble front, cenyit de la ramada cabellera negra; els ulls, dels quals ara escondien la brasa les parpelles dolces; el coll indòmit, polit i ferm com una columna. Però quan l'esguard se li aturà damunt la pompa del mostatxo ensopit, Alina sentí un moment l'horror de qui sobre la verdor innocent de l'herbei ensopega amb la bruna serp endormiscada.

Amb un gest imperial, deturà el braç d'Abuí, aixecat per ferir sense remei.

Heus-la aquí l'arrogància, la supèrbia de Tallafer! Heus-la aquí l'eura arrapada que s'engelosia damunt la seva bellesa! Ara la pietat, dins el cor d'Alina, s'esbadellà en una inefable flor d'ironia: l'amor vencia supremament.

Cercà, tàcita, entre els bagatges de Tallafer; es decantà sobre el rostre adormit i rasurà d'arrel la immundícia. Després, arrencà de l'elm del guerrer la immensa cimera carmesina, deixant-hi, única, la més bella ploma, i canvià l'enorme espasa amb la seva, fina com una fulla de palma.

I Alina i Abuí s'esmunyiren fora de la tenda, dintre la nit clara, carregats amb els trofeus de Tallafer.

Ho colgaren tot en un recer oblidat, sota set pams de terra; havent acabat, Alina, fetes córrer ordres entre els caps de la pagesia, muntà en el seu cavall i partí en silenci, sola amb els seus pensaments arre-morats, cap a la masia de Jaquim.

Mentrestant, ja el dia pujava per damunt les cimes: tota cosa renaixia dins un abisme excels de pau i de bondat.

De sobte, un ahuc de mil boques esverà els ecos de la vall; la host de Tallafer es despertà amb un surt terrible: de totes bandes, pels pendissos, una allau de camperols s'esllavissava contra ells.

Qui mai sabria dir menudament el que allí passà! Tot fou en un tancar i obrir d'ulls. Tallafer saltà fora de la tenda, enfuriat per aquell elm seu eixalat, i aquella espasa minúscula. Ja dalt de cavall, proferí el crit de guerra; els soldats, mig armats i dispersos, giraren un poc l'esguard cap a llur cabdill; però, en veure-li el rostre rasurat, la meravella i la

burla, mesclant-se amb l'horror de la mort veïna, els reblà immòbils en el sòl.

Tot això jo us dic que fou en un tancar i obrir d'ulls: els pagesos s'apoderaren d'aquella host com d'uns ocells agafats en el vesc. El mateix Tallafer es debaté en va: només quan, pres de ràbia, es portà els punys a la boca, compregué tota la seva desventura. La ira i la vergonya li ompliren les venes, i s'esvaí.

Set dies inacabables duraren la seva febre i el seu deliri. Era en aquella mateixa cambra de la masia de Jaquim on Tallafer ja una altra vegada havia desvariejat. Tampoc ara Alina, sota la figura de la dolça Fenissa, no es movia del capçal ni de nit ni de jorn.

Al vuitè dia, Tallafer tornà a tenir una mirada raonable dins els ulls.

— Oh Fenissa! sospirà; i plorava.

Alina li afalagava la cabellera febrosa, i plorava també. Dins el seu cor, però, la sofrença de Tallafer s'amorosia amb el goig de l'obra acompanyada.

— Oh, esposa Fenissa! tornà a sospirar Tallafer; encara la teva pietat sobre la meva vergonya!
I Alina, estreyent-li la mà sobre el seu pit:

— Tallafer, murmurà: digues més aviat la teva glòria, nua avui de vanitats.

Tallafer s'incorporà, passà el braç al voltant del coll d'Alina i digué, panteixant:

— Fenissa! un dia jo vaig oferir-te una corona; avui no em resta sinó una landa nua: m'estimaries encara?...

Però Alina l'interrompé. Estrenyent-se cada vegada més contra Tallafer, vessant-li l'ànima pels ulls, encesa i tremolosa, esclatà:

— Tallafer, Tallafer! I si fos jo, qui et donés una corona i un poble fidel?

El malalt sanglotava:

— Oh Fenissa, Fenissa!

Alina acabà:

— I tu m'estimaries, Tallafer, si jo em digués Alina?

Tallafer restà un moment mut, atònit; clavà els dits als monyons d'aquella estranya amada, i els ulls dins els seus ulls amarats de plor.

—I tu, tu fores present a l'hora de la meva desfeta? Tu, Alina, Fenissa!

Alina caigué de genolls:

—No, Tallafer, jo plorava ací, esperant-te redimit. Diques, Tallafer, m'estimaries?

L'amor vencé; i aquell guerrer indomable s'arraulí sobre el pit de la seva dolça vencedora:

—Sí, Alina, t'estimaria!

Un mes més tard, Tallafer i Alina, dalt del tron conjugal, rebien l'homenatge dels fidels, que tornaven un per un al palau per servir com en els temps del gran rei finat en dia malastruc.

De tant en tant, l'esguard de la reina Alina reposava llargament sobre l'amada faç de Tallafer, pàl·lida, rasa i lluminosa com la lluna d'una clara nit.

De tots els fidels només el bon Jaquim mancava a besar els peus d'aquella reina piadosa i la mà d'aquell rei valent.

El primer de tots acudí Gonelí, el mestre de ball i contador reial. En veure'l, els ulls de Tallafer gus-

pirejaren; el rostre d'Alina s'enfosquí. El rei, a la fi, cridà:

—Artús!

El Cap de la Reial Justícia avançà fins a l'estrada.

—Artús, quin castig assenyalaria la teva justícia a qui a l'hora de la batalla s'estenella al sol com un llangardaix?

—El penjaria pels peus, Senyor.

Tallafer féu amb el ceptre un senyal de consentiment; Llop d'Abriüll, l'Escapçador en Cap, immòbil en el fons de tot col·lotge reial com el Destí, agafà Gonelí pel coll. Però el míser mestre de ball trobà força per a escapolir-se fins als peus d'Alina, i gemegà:

—Senyora sereníssima, deixeu-me cercar en altri, que no en mi, la cinc-centena positura artística de la persona...

La por feia tan ridículament oiosa la cara de Gonelí, que per la sala esclatà un riure inextingible. A la fi, la reina Alina digué:

—Et desterro perpètuament a la masia de Jaquim, sobre el replanell de les oliveres a la sortida del coll.

I el temps anà rodolant en tendra pau. Ara, només bastava un somriure lleu d'Alina per a acalar les rares arrogàncies de Tallafer.

Amb tot, ni àdhuc passats molts anys, la reina Alina no el sentí prou digne per a assabentar-li el secret d'aquella nit entre les nits.

L'HOME QUE NO TENIA LLEURE
PER A L'AMOR

NA vegada era un home que no tenia lleure per a res. Es passava el dia estudiant, i els llibres li emmagrien les galtes, li entristien la sang i li feien créixer la barba prodigiosament. Això sí, quan

cada tres mesos la gent de la vila el veia sortir a endreçar-se una mica, tothom es tocava amb el colze; i ell, encara que ho dissimulés, se n'estufava, perquè, entre les petites vanitats que covava sota les seves ambicions, hi havia aquesta d'ésser conegut de la gent ignorant.

No es cregui, tampoc, que s'estigués de mirar-se les noies de reüll; quan tornava de casa el barber, li era una mica difícil d'amagar que, de tant en tant, li

saltironava com una besera entorn de la boca. Però la gent, amb el respecte, no s'hi enfondia; i ell entrava als seus llibres, i no se'n recordava més.

Fins que, un dia, trobà un follet assegut sobre la pàgina oberta; en ésser que l'anava a treure, de sota el recer de la tapa en sortiren dos més, que s'enfilaren, tots escotorits, allà on era el company; i encara un que, esperant-lo, s'havia estenellat entre les plomes, i dos més que tafanejaven, amb una despreocupació només comprensible en uns follets, els dintres del crani pelat que el savi tenia sempre damunt la taula a fi de donar més importància a les seves meditacions.

Tots sis començaren a rodar per sobre el llibre, armant tot de jocs: quan no era a marranxes era a flèndit, i, quan no, a amagar esquenes o a cana i bòlit. El cas és que fou impossible de fixar els ulls en una sola lletra; el pensament del savi començà de donar voltes, i a cada tombant li apareixia una dolçor diferent d'una noia que aquella tarda devia haver vist: ara un nas retrossadet, ara un ull lluent, ara una galta vellutada, ara una trena rossa, ara un vessant de nuca per on les carícies s'esllavissarien en dolç torrent avall.

Però, el que és més greu, és que la cosa continuà

igual tot el següent dia; només que ara els follets, de tant en tant, es giraven a fer-li pam i pipa. Al tercer dia encara durava; i ara els follets tot eren jocs rítmics, que acompanyaven amb un continu *Maria Pia! Maria Pia!* que es ficava al cervell com un cant de grill.

El savi, que es deia Arandó, veient que perdia el temps, es decidí a solucionar-ho. Set dies rondà més o menys la casa de *Maria Pia*; al vuitè, començà de parlar-li; al que feia dotze, enraonà amb la mare, perquè de pare no n'hi havia, i, com que Arandó vivia de renda, els tractes foren fets aviat. Les noces s'ajornaren per a dins de tres mesos, o sia el temps just per a fer la roba, informar-se, conèixer-se, somicar, assabentar les veïnes i visitar els parents.

Jo no contaré el festeig d'Arandó; els que han festejat, ja saben què és, i els que no han festejat, tampoc no m'entendrien. Només diré que, fins a la mateixa vigília de les noces, no s'acudí a Arandó el pensament de si no havia perdut més de temps festejant; però ja era tard. L'endemà es casà amb *Maria Pia*, com es casaria qualsevol: amb sermó del capellà, amb llàgrimes de la mare i de la núvia, i amb consells de tothom.

Quan Arandó entrà amb Maria Pia al vell casal, nuvis de tot just, aviat se'ls omplí de comares: quina portava un pollastret rostit, quina una dotzena d'ous, quina un vi del temps de la besàvia, quina un brou espès com un xarop; i totes plegades, la bona voluntat. Maria Pia restà com negada dins aquella munió baladrera i saberuda, que es balandrejava de paret a paret de la sala com una aigua dins un bot que es sacsés.

Arandó, amb les mans a les butxaques de la seva gramalla nova, es passejava tot sol pel corredor.

Aquell terrible pensament que li havia vingut la vigília, ara li ocupava tot el cervell. Se li representaven els dies venidors de la seva vida conjugal; i només d'albirar que una cosa tan abassegadora com és l'amor pogués omplir-los-hi de cap a cap, com s'havia esdevingut durant el festeig, s'escriuixia pels seus estudis. Els quals ell mirava com el seu únic fi i el seu monument en aquest món. I, és clar, sentint com s'havia embrancat per la vida en un pacte d'amor per al qual no tenia lleure, es posava tot mújol.

Al capdavant, una comare, adonant-se del posat d'Arandó, pensà: Que impacients són els homes! I es tornà vermella, i mormolà uns quants mots a l'orella d'una altra comare, la qual al seu torn s'enrojolà, i remugà alguna cosa a la comare de més a la vora seva. I així successivament. Llavors tot foren presses per a deixar els nuvis sols almenys una vegada a la vida; tantes presses, que, volent ésser totes les més escarrasades i les primeres de sortir, es passaren més de mitja hora fent-se escarafalls a cau d'orella i empentejant-se.

Fins Noèmia, que era la mare de Maria Pia, caigué, aleshores, en això: que la cosa més gentil per la seva banda seria, també, que se n'anés a passar aquella nit a casa d'una cosina. Així va anunciar-ho al gendre, amb una rialleta; però Arandó, distret amb els seus neguits, ni li respongué tan sols. Fins a tres vegades repetí Noèmia el seu desprendiment; tres vegades Arandó li girà uns ulls com qui, baldament els tingui oberts, no es pot deseixir de les urpes d'un somni.

Llavors la vella Noèmia pensà: Que malagraïts són els nuvis! I, després dels darrers besos a la filla, se n'anà, tancant la porta gairebé d'una revolada.

Ara Maria Pia i Arandó eren sols, sense testimoni. Hom dirà: com és, doncs, possible que jo sàpiga el que allà s'esdevingué. Molt senzill. La resta de la història ensenyarà com era natural que Maria Pia ho contés a la mare; Noèmia, un dia que deia mal dels homes amb la cosina, xiuxiuejà l'escena entre sospirs; la cosina, en una ocasió semblant, ho amollà a la veïna entre exclamacions; i de la veïna passà, entre interjeccions, a tot de comares, escampant-se com l'aigua d'un aljub pels sequiols. D'una d'elles ho he sabut jo; només que la meva experiència del cor comarívol ja m'ha dictat quins eren els detalls exageradament ufanosos que calia esporgar.

Doncs sembla que, en romandre sols, la dolça Maria Pia sentí com si li volessin tots els pensaments de dins el cap. Les recentíssimes lliçons de la mare foren les primeres de fugir. Només restava en ella el seu amor a Arandó, que per tres mesos de festeig era força gran, a part que la mare li havia promès que, un cop maridada, creixeria.

I vegi's, misteris del cor de les núvies: només esperava que Arandó l'abracés, per a somicar, i declarar-se tan sola: i ell l'aconsolaria.

Però Arandó ara scia en un recó, debatent-se amb les seves angúnies de savi eixalat; tan abstret, que Maria Pia, al cap de prop d'una hora d'esperar debades, gairebé no sentí gens de vergonya d'anar a posar-li una mà amorosa damunt l'espatlla.

Arandó, estremint-se com si es despertés de sobte, apartà dolçament la mà de Maria Pia. Ella, d'instint, vacil·là entre fer el bot o insistir; i, d'instint, es decidí per totes dues coses alhora. Passà una mà per sota l'aixella d'Arandó, tivant blanament amunt perquè s'aixequés; ensems, se'l mirava amb la vermella boca tan arrufada, que jo, almenys, no hauria resistit de besar-la-hi.

Però Arandó no ho féu. Aleshores ella, perplexa, començà de preguntar-li si no es trobava bé; ell, d'esma, respongué que no. Ella oferí de córrer a bullir-li una tassa de marialluïsa; aleshores ell objectà que, de bé, s'hi trobava.

Ella, a l'últim, aconseguí de dur-lo fins en una finestra; fora, en la tarda declinant, els rosers vermellejaven, i l'olivera del paradís expandia la seva flaire melosa i densa. Ella, suau, li ho féu remarcar; ell, per dir alguna cosa, inicià una explanació sobre la

metamòrfosi de les plantes. Ella, no entenent-hi un mot, li féu decantar els ulls envers el vol giravoltadís d'un papelló; ell, enardint-se, trobà camí obert per a dissertar sobre el destí ulterior de l'esperit, la metempsícosi i la transmigració. Ella, baldament avorrida, no gosà interrompre'l; i això durà fins que la lluna pujà pel cel, amb cara indiferent, però en rigor encuciosida per tot el que de nit es fa pel món.

Aquesta lluna clara feia tres nits que era per a Maria Pia una bella esperança; ara encara en sentí un reflex. Si hagués estat una esperança acadèmica, no n'hauria restat enganyada; perquè Arandó, amb una revinguda d'eloqüència, li exposà fil per randa les més noves opinions sobre la pluralitat de mons i sobre les reserves d'energia de l'univers.

A l'últim, Maria Pia se l'endugué altra volta cap a dins. Les cabòries que hi havia deixat tornaren a assaltar el pensament d'Arandó. A part d'un exèrcit de follets que ara s'hi posà.

Jo no diré les entremaliadures que arribaren a empescar-se per a turment d'aquells tristos nuvis novicis. Ara posaven torta una pintura sobre la paret, ara trabocaven un pitxer, ara desordenaven la pisa de la

lleixa, ara esbarriaven amb gran terrabastall els llibres d'Arandó dalt del seu estudi. Cada vegada s'amagaven tan eixerits, que l'ull més viu no n'hauria des-
triat ni la borla del cucurulló.

I ara vegi's: Arandó, que a penes responia a les tendres insinuacions de l'esposa novella, a cada terrible passada d'aquestes feia un bot i cuitava a redreçar la pintura o a arranjar la pisa o a esmenar el que fos. Després, tornava a torturar-se amb les seves ambicions, que ara veia travades per sempre més per una cosa com és l'amor, que pren tota la vida d'un, i més n'hi hagués.

Què us diré? Amb prou feines si fins a l'endemà la desolada Maria Pia, punyida de veure els papers nuvials tan trasbalsats de com li havien suggerit, pogué retenir Arandó deu minuts seguits a les seves dolces vores.

Reconec, com a historiador conscient, que he prodigat detalls i he abocat minúcies en el que tinc contactat fins ací.

Però el conflicte d'Arandó és tan extraordinari i les seves genialitats cosa tan llèpola per a l'observador tranquil; sobretot, els episodis del seu dia nupcial aclareixen talment els fets venidors, que l'abundància bé pot ésser excusada en paga de la comoditat de comprensió que acompanyarà des d'ara a qui amb mi s'endinsarà per les cruïlles del cas d'aquest savi que va amullerar-se, sense pensar si tindria prou lleure per a estimar la seva muller.

Tot just somreia l'alba del seu segon dia conjugal, Arandó es tancà rabent dins l'estudi a fi de reprendre les interrompudes elucubracions.

Maria Pia dormia confiadament. Però quan a mig matí un raig de sol, entaforant-se per les frontisses del porticó, la despertà soliuva, es trobà un moment sense saber què fer. Ni Noèmia havia previst tant, ni ella en el seu ingenu amor, sortida ara tot just d'un somni feliç que li havia fet oblidar els desencantaments de la vigília, no podia creure en la realitat d'un abandó.

Però vet aquí que de darrera unes randes surten uns follets. Anaven conversant com unes persones grans. Vull dir que parlaven del pròxim, i cadascun deia la cosa que ell, al seu lloc, faria:

—Jo, deia l'un, li cremaria els llibres.

—Jo li trencaria els alambins.

—Jo cridaria les comares.

—Jo m'aliaria amb Noèmia.

I en sosteniment de les tesis llurs, cadascun presentava un nou aspecte de la inqualificable conducta d'Arandó.

Maria Pia saltà del llit a punt de posar-se feta una fúria. Però Arandó no sortí del seu estudi, ni aquell dia, ni l'endemà, ni en tot un mes. No hi valien ni precis ni plors ni blandícies ni batibulls. Hi intervingueren el batlle i les comares, Noèmia i el rector, cadascú amb els seus procediments peculiars: tothom fallí.

Només Maragda, la vella serventa d'Arandó, romangué tranquil·la i igual: per a ella no havia canviat gaire cosa; i cada dia, per un espiell, passava alguna menja a l'assidu savi, barrat i barbut en mig dels seus llibres.

Al capdavant, és clar, Arandó pensà d'esbargir-se una estona; i, en retrobar Maria Pia, no diré que alguna cosa no es regirés dins el seu cor oblidadís.

Ella l'estimava com sempre; perquè en els tres mesos del festeig l'havia estimat per tota la vida; i això no passa. Se li nuà al coll, i li féu retrets amb aquells llavis encara tan dolços sobre la cara amargida.

La felicitat anà per obrir damunt d'ells l'ombra flonja de les seves ales; Arandó decantà damunt de Maria Pia el front afeixugat...

Però en aquell just moment alguna cosa destorbà: els follets ja feinejaven: un llibre esbatia els fulls, un alambí dringava, i fins el crani cruixí damunt la taula remota.

Que hom repassi el dia de les nocces: tot va esdevenir-se si fa no fa. Només que ara Arandó es deseixí més aviat; i Maragda, que havia pogut sotjar, somrigué per sota el nas corb, per tal com el seu poder de criada vella no pampalluguejava gens.

Ara Arandó estigué més d'un mes i mig sense deixar-se veure.

Mentrestant, les veïnes, cansades d'enraonar-ne com d'una cosa extraordinària, s'hi anaren avesant com a una cosa natural i, tanmateix, eficaç. Quan passava Maria Pia, la que portava un cistell de raïm li n'oferia un gotim, i, si era de pomes, triava la més camosina, perquè la cosa no es malmenés; però ella s'allunyava, enrojolada i trista, sabent-ne menys que ningú.

Llavors elles es disputaven entre elles: l'una deia que seria per primavera, l'altra tenia per cert que

seria més entrat l'estiu; l'una posava per testimoni Maragda, l'altra Noèmia.

La qual, per no perdre el prestigi, confirmava clàricies, i afalagava les esperances de les comares; fins que un dia, com qui fa un vaitot, rompé, jo no sé per quins mitjans, la clausura d'Arandó, i amb els braços en nansa li tirà per la cara la situació de la filla. Però ell, sobtat en mig d'una conversió de sil·logisme, s'arborà, i li llançà el crani pel cap. Igual hauria estat una altra cosa.

La dona fugí esporuguida. Qui diu si per aquest contacte de mort, qui diu si per la rabiola del fracàs, qui diu si senzillament per unes pedres que feia temps que ja portava al fetge, la cosa certa és que Noèmia, en vuit dies, morí.

Em sap greu, i voldria, almenys, estendre'm en minúcies interessants; però la mort de Noèmia no en tingué. Morí com qui diu deixant absurdament de respirar.

Maria Pia, pensi's ara com hagué d'ésser pregonna la seva solitud, i tristos els seus brolls de llàgrimes dins el gran casal, que no bastaven a omplir l'ombra atrafegada i sornaguera de Maragda, ni la remota presència d'un marit gairebé inexistent!

Part enllà dels seus braços, decandits sota el seu cap damunt d'una taula, es formaren tot de rotlles de follets.

—Si hagués sabut que havia d'ésser tan ensopit, jo no vinc, deia un, tot enjogassat.

Aquest era dels follets que havien acompanyat, invisibles, Maria Pia des de la casa de la mare a la casa nupcial.

—És que Maria Pia és una beneita i no sap aconduir-lo, féu un altre, tot tabalot.

I d'un revés de colze trabocà la tassa del brou de dia d'enterrament. Maria Pia, esquixada, hagué de distreure's un moment del seu plor a fi de torcar-se el novell vestit negre.

—Si ara no se li gira el cor..., mormolà experimentadament un follet venerable, que havia servit a la casa d'Arandó feia cinc generacions.

Però, més que en la mort de Noèmia, pensava en la nova vida que es congriava dins el ventre de Maria Pia; la qual la portava amb tanta de puresa, que ho sabia, i era com si no se n'adonés.

El follet medità un poc, es repassà la barba florida, i féu als companys un senyal greu de celles perquè l'acompanyessin.

Maria Pia els seguí amb els ulls lluents; s'enfilaren paret amunt en corrua, passaren en reguitzell per unes escletxes inexplicables: damunt mateix d'aquell sostre era la cambra on Arandó consumia la seva virior en el flam de l'estudi.

Què s'esdevingué? Ara una fressa ací, ara un patac allà: els follets devien cridar l'atenció de l'home dels llibres i dels alambins.

Després...

Després, jo no sabia dir quin aldarull de passes, quins crits i quins cops de puny, quina trencadissa i quin desmoblament!

Maria Pia cuità escales amunt, apartà del forat del pany Maragda, que acabava de posar-s'hi, i guaità. Tot s'ho explicà en un bell punt: Arandó, en la seva ira, havia atrapat un follet incaut i l'havia amanyogat mortalment; els altres, balbs de pànic, havien anat finant sota la fúria del savi destorbat. Oh, estossinada cruel!

Només el venerable follet, interromput a les primeres paraules de la seva exhortació, havia trobat una ombra d'esma per a esmunyir-se. Ficat dins el forat del pany, amb un peu gairebé contra l'ull de l'atònita

Maria Pia, cregué encara obligació patriarcal seva treure el cap i un braç enfora, i engegar aquest apòstrof:

— Ah, Arandó, Arandó! Ai de tu, que no t'entens i cerques d'ésser feliç què sé jo per quines marra-des! Has mort tots els petits destorbs, les petites noses, els petits desordres de la teva vida; has llençat pel clavegueró la sal de la teva llar. Des d'ara, la teva existència...

No pogué més, i caigué dins la mà de Maria Pia, sense cucurulla, panteixant, convençut que s'anava a morir. En edats com la d'ell, aquests espants no convenen.

La veritat és que costà molt de refer-lo, sobre el si amorós on ella li donà cobri i recer. Maragda s'insinuà, tafanera; però Maria Pia la deturà amb la mà, i davallà les escales en un silenci ple de consiracions.

Des d'aleshores, Maria Pia i el seu follet foren gairebé inseparables. Quan ella cosia, el follet se li aclofava dins la panera de la costura, i si no dormia li contava històries, o simplement se la mirava fit amb els seus ulls com uns grans de cascall, gratant-se o fent-se caragolims a la barba profusa; o bé, quan estava de més bon humor, li embullava una mica els fils, o li feia rodolar els cabdells; o se li enfilava a l'espatlla, o damunt el braç enfeinat, o se li asseia al bell mig de la tasca: és a dir, sempre allà on podia fer nosa.

Igual era durant les altres feines d'ella: tothora aquella companyia discreta i entremaliada ensems, ensems fidel i autònoma; perquè, això sí, quan el follet ne duia alguna de cap, no hi havia prec ni comminació que l'hagués pogut retenir. Llavors desapareixia cap a les seves excursions i animava les coses mudes i testes de la casa; però, com que era sol, no li lluïa la feina com en el temps en què dirigia l'alegre bandada occida per Arandó.

Al qual, no cal dir, no s'atansava ni a quinze passes en redol; i a Maragda, no pas gaire més. Per la qual cosa llur vida s'anava encarcerant i ensopint com un tic-tac que mai no s'atrassa ni avança; en mig de llurs infinites cabòries—cadascú per allí on les enfilava—arribaren a avorrir-se tant, que ni se n'adonaven.

En canvi, ara Maria Pia es sentia d'allò més aconsolada. Aquell vellet minúscul li feia més bona companyia que un gat a una vella. No ho dic per dir-ho: però sempre m'ha semblat que un gat és la cosa que més s'assembla a un follet. Només de veure'ls passar ja sentiü que teniu casa, una casa viva i vostra.

Maria Pia, que feia mesos que no havia vist l'espòs sinó pel forat del pany, i encara amb reganys de Maragda, que deia: No el destorbeu, missenyora, que estudia—sentia una mena de serenor que li anava creixent tant com creixia la imminència de l'infant esperat.

I si ara i adés en parlava amb el follet venerable, ell no deixava mai de somriure, com aquell que es calla qui sap què, i de comparar-la definitivament amb una vídua gràvida d'un fill pòstum.

Doncs, vet aquí que, per aquell temps, hi hagué un bell esdeveniment a la vila. Hi arribà, de pas, un gran savi, un savi que encara sabia més coses que Arandó.

És clar que el rector i el batlle i les comares era la primera vegada a la vila que en sentien parlar; però a la vila veïna li havien fet moltes festes, i no havien d'ésser pas ells menys. No és, tampoc, que a la vila veïna el coneguessin gaire; però venia de la vila de més enllà, on també l'havien galejat. Així es formaria una cadena fins a la vila nadiua del docte viatger, on li havien donat comiat amb un magnífic rebombori.

La gran sorpresa del poble fou que aquest savi no s'assemblava de res a Arandó. Era tot grassó, tranquil i net, i anava llis de galtes com una lluna clara. El rector, fins arrufà el nas, com si sentís una ferumeta d'heretgia.

Missenyor Copeli — aquest era el nom botzinat per la fama — preguntà de bell antuvi qui era el més savi

del poble; ningú no vacil·là a dir: Arandó. I es féu acompanyar a casa seva.

La vella Maragda s'estremí en trobar-se en presència d'un que deien que era més savi que el seu amo; el cor li assegurava, però, que ho deien perquè era foraster. Corregué a prevenir Arandó.

Aquest vociferà d'ésser interromput; però quan Maragda, pel forat del pany, sospirà: Hi ha missenyor Copeli, un savi molt savi que el demana, — Arandó botà de la profunda cadira, abandonà els compassos, deixà els alambins a mig bull, s'entrebançà amb uns llibres i es precipità escales avall, tot dejecte com anava de tants de mesos d'estudi seguits.

Quines abraçades, els dos personatges, davant de tothom! Quins tustets a l'esquena, quines estretes de mà! Que temps feia que desitjaven de conèixer-se, com s'havien llegit, com s'havien estimat de banda a banda de món! Maria Pia, que, dalerosa de l'espòs, havia alçat un moment els ulls encesos per sobre la munió eternida, es féu fonedissa tot d'una, amb un irresistible impuls de plorar.

El follet venerable acudí al murmuri del somicó. Es plegà els braços a l'esquena i remugà:

—Ja tornem a ésser-hi? Ah, cor de les dones...
Gelosia, gelosia.

I un poc més baixet:

—Té raó, però...

Però el bon home era ja massa d'edat, i certes coses li trencaven el cor. Els ulls li espurnejaven. De sobte, li vingué una ira furiosa; i jurà de fer-ne a Arandó, a aquell home absurd que no tenia lleure per a estimar la muller, una de ben repicada.

Missenyor Copeli no pogué renunciar a hostatjar-se a casa d'Arandó. En els vuit dies que ell va despendre a la vila, si en tragué, de menges noves, Maragda! Tot semblava meravellós i mai gustat a missenyor Copeli.

Cases i carrers, boscos i puigs, eren, també, la cosa més bella del món: Arandó ja estava si se n'estufa si no se n'estufa.

Això era als matins; però les tardes les passaven a l'estudi d'Arandó; i missenyor Copeli, en molt bones paraules i amb toms de frase molt gentils, li anava donant a entendre com no sabia gaire de què anava,

com estava endarrerit vist el que es feia a la seva terra, com tal cosa que li semblava una troballa a casa seva ja la sabien els minyons de l'escola.

En fi, Arandó, que en el fons no podia negar-se la superioritat de missenyor Copeli, al vuitè dia es sentí en un veritable garbuix. I en recordar que, al matí, li havia semblat de destriar en mig de la munió els dolços ulls de Maria Pia, començà de pensar aquelles coses del dia de les seves noces, però a l'inrevés: és a dir, si no havia perdut el temps estudiant, durant aquells sis mesos, i si no li valdria més de dedicar-se a estimar la muller, i el fill que com si hagués sentit murmurar que li havia de néixer. Però, tot seguit, reculava esglaiat davant d'aquella perspectiva d'abassegament. El cert és que sentia un rosec intolerable.

Així va trobar-lo el matí del novè dia. A missenyor Copeli ja devien fer-li afalacs triomfals en un altre poble, amb altres savis i altres èxits.

Quan vet aquí que, gambadejant avall i amunt, esprement-se per una solució de la seva perplexitat, els ulls li ensopeguen amb un bocí de paper. Desordre mai vist, d'ençà de la destroça dels follets! L'agafa,

el gira i el tomba: lletra de missenyor Copeli. Era una recepta complicada, minuciosa i exacta. No s'albirava de què. Devia ésser un secret, perquè, entre els milers de receptes de variadíssima aplicació que li atapeïen la memòria, no recordava res de paregut.

Hi anà caient de mica en mica. La darrera tarda que havien passat plegats, missenyor Copeli l'havia mortificat finament amb unes noves demostracions d'uns certs teoremes. De la paperassa profusa, devia haver-se-li esmunyit aquell paper misteriós.

I jo diré — però que no es faci córrer — que aquest esmunyiment era obra del follet amic de Maria Pia. El qual no hi entenia, però era prou viu per a conèixer que en aquell paper s'amagava algun misteri transcendental. Així teixia ell el seu parany de revenja, un bon tros a l'atzar, però segur que d'una manera o altra ell embullaria.

Arandó, amb una revinguda de delit, es posà tot d'una a l'obra. Barrejà pólvores, destil·là esperits, provocà flamarades de colors mai vistos, fumerols de sentors mai flairades, deixà líquids setmanes senceres a sol i serena, i, mentrestant, picava d'altres pastes i depu-

rava noves emulsions, seguia punt per punt la inquietant recepta, suava, renegava i s'apassionava com mai de la vida.

Però, quantes de coses fetes hagué de refer de bell nou! És que ara el venjatiu follet s'hi havia tornat a posar, fins allí on abastessin les seves forces i l'agilitat de les seves cames, una mica feixugues del reuma.

A la fi, al cap de tres mesos, tot estigué a punt per al bull final. A Arandó no li restava sinó la pell i l'os; però, si el seu entusiasme hagués estat còrpora, missenyor Copeli, al costat seu, hauria semblat un bri.

Què importava que la invenció fos d'altri? Ell hi esmerçava l'esforç, ell hi feia cremar les celles dels seus ulls, ell passava el seguit de neguits i agonies i dolors que acompanyen l'obra de fer-se cos tangible la idea. Què volia dir-hi que ignorés, al capdavant, quina havia d'ésser la recixida concreta d'aquell garbuix de fórmules? A Arandó, com a tot savi veritable, l'interessaven el camí i els seus dons, la fatiga i les meravelles de cada tombant, no tot just l'indret on el camí anés a parar.

Follia sublim, dic jo, davant la qual no sé com l'ambiciosa ploma no se'm decandeix entre els dits.

Arandó encengué una gran fornal, aparellà una caldera nova, hi anà tirant, un per un, els diversos ingredients tan treballosament endegats, cadascun amb les remenades corresponents: quin dues, quin tres, quin vint-i-una; a l'últim, es féu un tall al braç, i es mesurà tres unces justes de sang. Amb una mica més ja no se'n troba dins les venes. Per mitjà d'un comptagotes, havia de barrejar-la, segons nombres i intervals precisos, amb l'extraordinària massa, que bombollava dins la caldera fent uns virolaments que haurien encisat a qualsevol no tan abstret com Arandó.

Així s'escolà tota la nit. L'alba llustrejava, els ocells es deixondien.

Arandó, amb els ulls astoradament oberts, contemplava com el seu compost, lluny de la flama, s'anava refredant, però no refredant-se inert i tranquil com un suc casolà, sinó amb uns rebufts, uns espetecs i unes convulsions, que un home prim de nervis no ho hauria resistit.

La recepta ja no deia res més: o aleshores o mai s'acabava aquell corsecador tribull; aleshores o mai aconseguia la immustigable glòria entre els seus compatricis.

Pujà una gran fumera vermella en mig d'una llarga estridor, com quan es cabussa un ferro roent dintre l'aigua; s'anà esblaimant, esvaint; Arandó, amb una súbita rauxa d'impaciència, acabà de ventar-la amb les mans, i dins la caldera aparagué, no m'ho invento, un infant; sí, un infant de naixença, rosat i nu.

Arandó, tampoc no m'ho invento, caigué, tal com sona, assegut en terra, embarbesclat, mut, amb els ulls estranyament fits en un petge d'una taula. És molt possible que hi romangués cinc, deu o dotze minuts. No pensava res, no esperava res; ell que, més d'una vegada, durant les estones menys generoses del dilatat infantament, per dir-ho així com si diguéssim en sentit figurat i no figurat alhora, havia pensat si tot reeixiria en un munt de diamants clars com una aigua on s'hi mira el sol, o en un pa d'or sense lliga, o en una panacea que guariria qualsevol malura d'home o de bèstia, o qui sap en quin nou fluid que mouria les coses amb més llestesa i més urc que el cavall de més pura sang, ara no tenia esma ni per a desenganyar-se ni per a fer-se a la nova perspectiva d'il·lusions que se li obria.

Un vagit punyent, esgarrinxat, el sotragà. S'aixecà tot cançoner i cruixit: no debades hom passa per sorpreses tals, havent perdut tres unces de sang. El cap li anà en roda, li vingueren ois, s'aclofà en una cadira. Pensà:

— Vejam si hauré de fer llit.

I, davant d'aquesta probabilitat de malmerçament de temps, s'estremí tot.

Però el vagit continuava, imperiós i creixent, omplia l'estudi, se'n volava, a través de les vitralles, cap a l' ampla aurora tota rosenca.

Al capdavall, a còpia d'estar perplex, es reféu un poc, i gosà pegar una llambregada, la segona, a l'infant. Però no sabia què pensar-ne; un infant de naixença sempre és difícil de judicar, i més per a un savi com Arandó, tota la vida massa atrafegat per a entretenir-se en aquestes minúcies.

Ara, una comare entesa, li hauria trobat, ho juraria, un no sé què de tort, d'estrafet, d'encartronat, de ridícul en suma; però, això sí, s'assemblava prodigiosament al seu pare.

I tot era plorar. Més que un plor, allò era un bramul; Arandó, palplantat en mig de la cambra, se'n

sentia com avergonyit. Li feia l'efecte que el poble, que la contrada, que el món, ja devien anar-ne eixordats; que, d'un moment a l'altre, trucarien el rector, el batlle, els agutzils, les veïnes, a demanar-li explicacions, cadascú dins l'ordre de la seva jurisdicció.

S'atansà, fins s'arriscà a tocar l'infant amb el capiró d'un dit. Potser era l'aprehensió, però allò no era ben bé carn; semblava més un albercoc un punt macat de tan madur; però un albercoc que, sense perdre la natura de fruit, hagués pogut ésser de goma de pilota. Aquell contacte tou, tivant i llefiscoset el féu retrocedir una mica.

Una idea sinistra li passà pel front: reviscolar el braseral, tirar-li aquell rar engendre. Però el cor se li agemolí tot d'una, una esgarrifor li passà pels membres frèvolts: allò vivia, i aquella vida se li imposava amb tots els seus drets, despòtica i intangible, amb l'enorme poder dels instints primitius i de la forma humana.

Embotornat, vermell, l'infant cridava, s'esgargamellava, s'escanyava, pernejava, cloïa els punys, cercant-se, d'esma, la boca; una comare hauria dit, de seguida:

—Però, que no veieu que el que té aquesta criatura és gana?

Arandó no hi entenia, encara, tant; només sentia la necessitat imperllongable d'una solució.

I se li acudí, com sovint s'esdevé en aquestes estretors de sorpresa i d'espant, la idea més vulgar i més matussera que pogués concebre. Recordà que tenia una muller, i pensà de confiar-li aquell infant, com si fos d'ella.

Oh, egoisme increïble d'aquest home que no tenia lleure per a l'amor, i gosava esperar de l'esposa negligida una prestació tan fina d'afecte!

Arandó respirà, girà la cepada clau de l'estudi i, des de dalt de l'escala, cridà:

—Maria Pia!

No li respongué ningú. I, amb tot, pensà ell, ja era hora que estigués llevada. Davallà uns quants esglaons i cridà de bell nou: cap resposta, així mateix.

Amb tot, en els rars, fugívols intervals del vagit, que ara es precipitava retrunyent escales avall, allà al fons del fons de la casa se'n sentia com un eco somort i inesperat.

Arandó acabà de davallar l'escala, corregué cap a la cambra de la muller. Davant la porta ajustada, xiuxiuejaven Maragda i dues veïnes. La vella criada se li atansà de puntetes, i amb els ulls que mig li espurnejaven, però amb cara alegre, li mormolà:

— Per molts anys, missenyor! Un infant com un estel...

Arandó restà esglaiat. Li havien, doncs, espíat aquell secret de tan poques hores! Proferí, com escopint-lo d'ira, el mot:

— Sotjapanys!

I, apartant les embarbesclades vellardes, entrà, d'una revolada, a la cambra de Maria Pia.

Dins la penombra dolça i densa, s'estava ella en el seu llit, somrient i greu i feliç, acostant contra el pit blanc un nadó fresc i molsut com un pom de roses.

Hom dirà que ja és un brau atzar que en una mateixa nit nasquessin el fill de Maria Pia i el fill d'Arandó. Però les històries es fan justament dels casos que no s'esdevenen cada dia de la vida de cadascú. I ho dic així, ben rodó, per avançar tot d'una i no donar lloc d'enfondir-nos escatint si és o no és en realitat tan extraordinari com això, que un home deixi nèciament esmunyir-se la felicitat per la seva vora, i s'estimi més anar-la a percaçar per cruïlles esgarriadores.

Perquè, vet-el aquí el veritable nervi d'aquesta història; els esdeveniments que el revesteixen, ben miat, també podrien ésser uns altres sense canviar-ne res.

Arandó restà al brancal de la cambra de Maria Pia fet un enze.

Les comares, a la fi, l'empenyeren: una fins i tot zumzejà:

—L'hereu sempre és el que més emociona.

Maria Pia alçà els ulls, lassos i radiants. En veure Arandó, s'obriren un xic més; el seu somriure pampalluguejà, però ressorgí amb una pompa nova.

Allargà els braços amb l'infant. No hi havia manera d'eludir-ho: Maragda i les comares ja feien rotlle, callades i batxilleres. Arandó l'agafà, fins el bressà un moment per quedar bé: el nadó s'hi estava, adormissat i tip, amb una gran importància: per ara, no es podia pas dir que sentís la vida com una tragèdia.

En això, de dalt de tot de la casa, arribà a les seves orelles el vagit, feble, trencat, però abassegador i comminatiu tanmateix. A Arandó el cor se li agemolí, redreçà el cap, es mirà la muller, llambregà les comares de reüll: ja es veia el seu rar secret per portes.

Ningú no semblà reparar-ho: tothom tenia els ulls amorosament o saberudament fets en aquella existència frèvola que, sobre els braços del savi, mal sostinguda, ara començà d'agitar-se i esclafí un plor.

Les dones s'abalançaren: la criatura passà de les unes mans a les altres sense perterir.

I, de dalt, el vagit continuava, brunzia dins les orelles d'Arandó, se li ficava al cap, li donava voltes pel cervell, li topava contra les parets del crani: potser era simplement una veu de la seva consciència, perquè hom diria que no se n'adonava ningú sinó ell; però, el que és ell, semblava un boig que, amb els ulls botint-li del cap, escoltés estranyes músiques de l'aire.

Les veïnes no sabien què pensar-ne: no havien vist mai en cap pare novell un trasbals sentimental tan viu.

Àdhuc a una se li acudí de buidar la cambra; i mormolà, a cau d'orella de Maragda:

—Potser ara estarà més per ella, pobra Maria Pia.

Maria Pia bé ho havia esperat així, al fons del fons del seu cor; però sempre el follet, a qui l'expe-

riència s'havia amuntegat, en geomètrica proporció, amb els anys, li llegia aquella il·lusió encofurnada i li deia, brandant el cap escèpticament:

—Ah, Maria Pia, Maria Pia! Per altres camins ha de tornar a tu Arandó, no pas per camí d'un fill. Què serà, per a ell, aquesta criatura, engendrada en un moment distret i no glatida a l'uníson de tu durant les teves llargues llunes de neguits, d'enuigs, d'esperances i de dolces cabòries?

Arandó no sabia què fer-se: hauria volgut desaparèixer, abandonar aquella nosa terrible al grat dels homes, a llur blasme o a llur admiració, posat només que ell no hi fos. Això no obstant, no sé quina estranya amor, punyent i irresistible, el fermava a aquella nova vida, creada per ell, patida per ell, i que, des del lluny, ara el reclamava amb el seu plany sense conhort.

Es passejava avall i amunt, es gratava el cap, s'engrapava la barba amb un manyoc, adés mirava a les bigues amb impaciència, adés guaitava el trespol com esperant-ne un broll de coratge: però no li venien els mots de la confessió.

Maria Pia, suau, el cridà:

—Arandó! Arandó meu!

Aquesta veu li sacsejà el cor, i volgué córrer cap a ella. Però, en aquell moment, uns esgarips més forts l'assaltaren de per amunt; i es precipità fora de la cambra, atarantat, estemordit.

Les comares entraren, amb tot de preguntes a punt de disparar; Maria Pia hagué de pregar-los molt que es retiressin, perquè ella pogués dormir. Elles se n'anaren a la cuina a dir mal dels homes.

Maria Pia es recordà del dia de les noces, se li representà la solitud de tot aquell any, albirà les tenebres de l'esdevenidor, i un gran plor li xarbotà dels ulls, arrosant generosament la cara tendra del seu infant.

El follet, que, mentrestant, havia corregut tres vegades tota la casa i estava assabentat de tot, assajà d'aconsolar-la; però res no podia, per aleshores i tant, aconsolar Maria Pia, sinó l'amor d'Arandó acompanyant-la en l'amor del fill. Se li veia tanta de pena, que fins al venerable follet començava de recar-li que la seva revenja es complís talment a cor què vols.

Quins dies de martiri, quin inimaginable abassegament per a Arandó!

Tancat i barrat amb aquell extraordinari infant dins l'estudi, n'era l'esclau de tots els moments.

Calia tenir-lo sempre a braç: se'l veia d'una natura tan ventissa, tan vaporosa, que un dit que estrenyés un pensament massa, una unglà que se li entrebanqués amb un sacsó, ja semblava que l'havien d'esvair.

Així que provava de deixar-lo, esclafia aquell crit planyent, arrossegadís, incansable com una màquina, cada dia més fort i més ple, que diria's que s'esbombava per tot el món enllà. Aleshores calia prendre'l de bell nou, passejar-lo, fer-li cantarelles, donar-li la pipa, abiberonar-lo.

Arandó s'ho havia compost per tenir tots els atuells necessaris, fins allà on arribava la seva imaginació. L'infant engolia llet i més llet com un nadó de gegant. Maragda no sabia què pensar d'aquell consum. Mil vegades provà de traüllar pel forat del pany; Arandó l'havia embussat. I quan sentia trepig escales amunt, exagerava les precaucions, covava l'infant, li tapava la boca amb munyeques exquisides, i esperava, amb el cor encongít com un caragol, que el perill passés.

Els llibres, mentrestant, es cobrien de pols, el crani anava de gairell, dintre els alambins s'hi havia fet un dit d'engrut, i sobre la seva roba i pel trespol arreu jo no diré quina llefiscor de senyals de criatura hi havia.

Allò no era viure. I, amb tot, el rar amor creixia, com una mena de fúria; la seva passada dèria pels llibres no componia res. Només que ara, en els escassos moments en què tenia lleure per a un llampec de pensament, semblava que enyorés la presència de Maria Pia, i l'amor d'ella acompanyant-lo en l'amor del fill. Però el somni es dissipava tot d'una: ¿què tenia ella a veure amb aquell infant dels alambins? Ella tenia el seu, de fill.

I Arandó es debatia cercant una escapada que no fos la confessió; però no n'encertava cap que li satisfés totes les exigències.

Així s'escolaren tres mesos, durant els quals el secret fou encara un secret.

Mentrestant, el nadó de Maria Pia creixia tranquil, rosat i sòlid; i ella l'agombolava, plena d'un enyor creixent, però tota asserenada.

El follet, eternit, se'ls contemplava tots plegats, esperant l'avinentesa d'algun destorb que tot ho arrangés.

Fins que un dia, quan Maragda passava a Arandó les menges per l'espiell de l'estudi, l'infant dels alambins esclafí el seu plor turmentat, inequívoc per a una vella tan entesa com ella era. Arandó, esbalaït, rebaté el porticó de l'espiell contra el nas que ja s'insinuava. Però el plor augmentava de volum, inexorablement.

Maragda es gratà el cap, perplexa; pel cervell li ballava que no era la primera vegada que de lluny li havia semblat sentir aquella veu infantívola; però no trobant raó que l'expliqués, no s'havia encaparrat en sospites.

Ara, però, era impossible de dubtar-ne. Davallà les escales, donant-hi voltes i voltes, mirant-s'ho per tots els caires imaginables: qualsevol eixida que encertés, era incompatible amb la conducta d'Arandó, passa per passa controlada.

No és que ella volgués fer-ho; però abans d'una hora Maria Pia ja n'havia esment.

Amb el front baix, amb els ulls humits, amb els llavis trèmuls, la pobra muller guaitava el seu fill, serenament adormissat sobre els seus genolls. No pensava precisament res; però dintre el seu cor una veu li deia, que més que el dia de les seves noces era avui que la seva vida entrava per un camí decisiu. Només calia coratge.

Es redreçà dolçament, confinà Maragda en feines que l'abasseguessin bella estona lluny del contacte de cap veïna i, amb el fill somrient en braços, començà de pujar per l'escala amunt.

Davant la porta de l'estudi s'aturà: el cor li saltava de dins el pit.

Per l'espill tragué el caparró el follet cordial:

— Ben fet, Maria Pia; ara anava a cridar-te. Calia que ho sabessis tot. Cor fort, i truca, que entre tots tot acabarà bé.

I fent un salt força destre per a la seva edat, s'arrecerà dins la gonella de Maria Pia.

Ella trucà un pic, dos pics, tres pics, sense resposta. Però al que feia quatre, començà el somicó descrit per Maragda. De primer era prim, esquerdat; després s'anà engruixint, esdevingué onejant, bu-

llent com un torrent de plors i esgarips. Ensems, es sentia el trepig d'Arandó, cantussols, després interjeccions, per fi cops de peu sobre el trespol i de puny sobre les taules. Maria Pia, bo i esquinçant-se-li les entranyes davant d'aquella certesa fins ara dubtada, anava tustant i tustant a la porta, cridava, en mig del brogit, el nom d'Arandó ansiosament, i el follet, des d'un replec de gonella, tot eren escarafalls de «juli, juli!».

Al capdavall, la porta s'obrí i aparegué Arandó trampalejant, en un desordre que hom imaginaria millor que jo no el diria.

Maria Pia, sempre amb l'infant tranquil sobre els seus braços, entrà.

Al primer cop d'ull ja reparà, damunt d'un jaç fet de llibres i què sé jo quines robes, l'infant dels alambins, espeternegant i bramulant.

Déu meu, quina cosa tan estrafeta! No sols per tal com era obra del diable, sinó perquè, bo i fent-se, el follet havia malmenat les pólvores i les mescles, de manera que el pobre infant no tenia cosa sencera i a lloc.

Arandó el prengué amb tota la cura que li permetia el seu espant, el gronxà un poc, i la criatura

callà. Maria Pia se'l mirava, tota clara i digna; a la fi li manà:

— Parla, Arandó.

Arandó s'estremí, obrí la boca, s'engargussà, barbotejà: el moment de la confessió havia arribat desapiadadament. S'explicà com pogué: arribà a dir que era el seu fill, que no podia viure sense ell, que si ella l'hi agombolaria amb l'altre, que des d'ara viurien tots plegats en pau i amor...

Maria Pia brandà el cap:

— Aquest és el teu fill, Arandó, el fill del nostre amor, per al qual tu no has tingut lleure. Però això... això és una obra estrafeta de la tafaneria del diable...

Arandó acotà el front... S'estigueren mitja hora muts, ell avergonyit, ella mirant-se'l.

Però, en això, l'infant de Maria Pia començà a moure's alegrement, a riure i a clapotar, a picar de mans i a fer ballar les cames en l'aire. En aquestes, jo no sé si amb un peu o amb el puny degué tocar l'infant dels alambins, que tan prop era, en braços d'Arandó. Es sentí un esclafit, un desinflament súbit; pujà una glopada d'un fum vermellenc i Arandó no

es trobà entre els braços sinó un pelleringoï brunet i engorronit.

Pobre Arandó, quins plors, quin desfici davant la seva obra i les seves penes perdudes! Allò eren dos rierols de llàgrimes i una orquestra de sanglots. Al cap d'una hora, fins Maria Pia plorava, enternida amb el dolor del marit. Al cap de dues hores, ella, jaquint dolçament el seu infant, se li llançà als braços, i ell li demanava perdó. Però la felicitat no venia: massa tristos records la n'embargolaven.

Sort que el follet venerable es presentà a punt:

— És inútil, bona gent. Ni plors ni abraçades súbites no adoben el mal que s'ha estat congriant llargament, ni desperten la felicitat ensopida.

Arandó i Maria Pia es miraren, esbalaïts. Massa que s'ho pensaven.

— Però un remei se m'acut: torneu a festejar, des del bell començ.

A marit i muller se'ls enriolaren els ulls. Els semblava mentida que no se'ls hagués acudit a ells.

— I entretant, jo me n'aniré a reclutar follets entre les meves coneixences. Serà difícil, perquè tots estimem molt la casa on hem nascut; però el meu

prestigi pot molt. I tindreu una altra vegada una llar íntegra, i un ordre de felicitat fet no de sotragades passionals, sinó d'un seguit de tendresa, no d'un cobdiciós treball únic, sinó d'una feina ara i adés destorbada per l' enamorament. És clar que no sereu feliços tal i com ho hauríeu estat si res d'això no s'hagués esdevingut, perquè res del món no restaura el temps esvaït. Però ho sereu tanmateix d'una altra mena de manera.

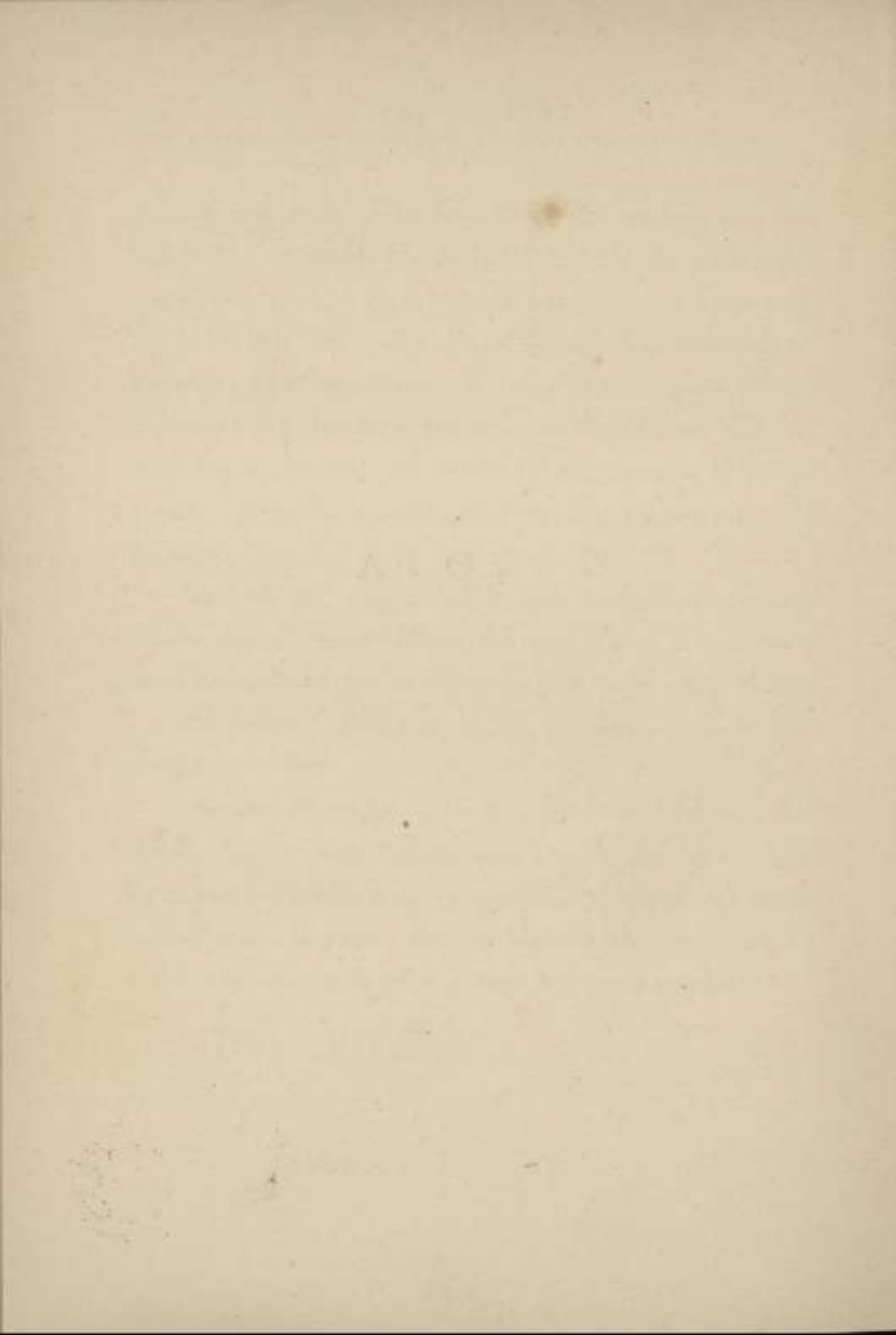
— I de mi, senyor follet, què en farem? — exclamà en aquell punt Maragda, que d'ençà d'una certa estona escoltava des de darrera el muntant de la porta.

El follet s'afalagà la barba, pensívol. A la fi li vingué una idea:

— Tu, Maragda, com que Noèmia és morta, faràs de sogra; perquè sense sogra no hi ha festeig que sigui ben bé un festeig. I quan les noves noces seran acomplertes, llavors... llavors faràs també de follet, de follet una mica més gran i una mica més amoïnós.

NOTA

DE les històries que componen aquest llibre, la primera fou escrita pel novembre de 1913; la segona, per l'octubre de 1914 i publicada, dos anys més tard, a la revista «Cenacle», de Manresa. «La pietat de la reina Alina», escrita per l'octubre de 1916, aparegué en els números 2 i 3 del magazine «D'Ací i d'allà», amb il·lustracions de Junceda. «L'home que no tenia lleure per a l'amor» és, en fi, del juliol de 1918. En curar la present edició, l'autor s'ha limitat a una tasca d'arranament de l'estil; no ha modificat res que concernís l'acció o l'esperit, llevat de girar en negatiu el paràgraf final de «La pietat de la reina Alina». Així, insistint més en la ironia, ha pogut vèncer el seu humor que, en l'any de gràcia de 1924, l'hauria dut a deixar caure implacablement el braç d'Abuí. Per amor a les seves històries, doncs, l'autor ha salvat Tallafer. El lector potser trobarà excessiu que, per aquest mateix amor, hagi salvat el llibre; però que no es refii massa, llavors, d'ésser ell sol a pensar-ho.

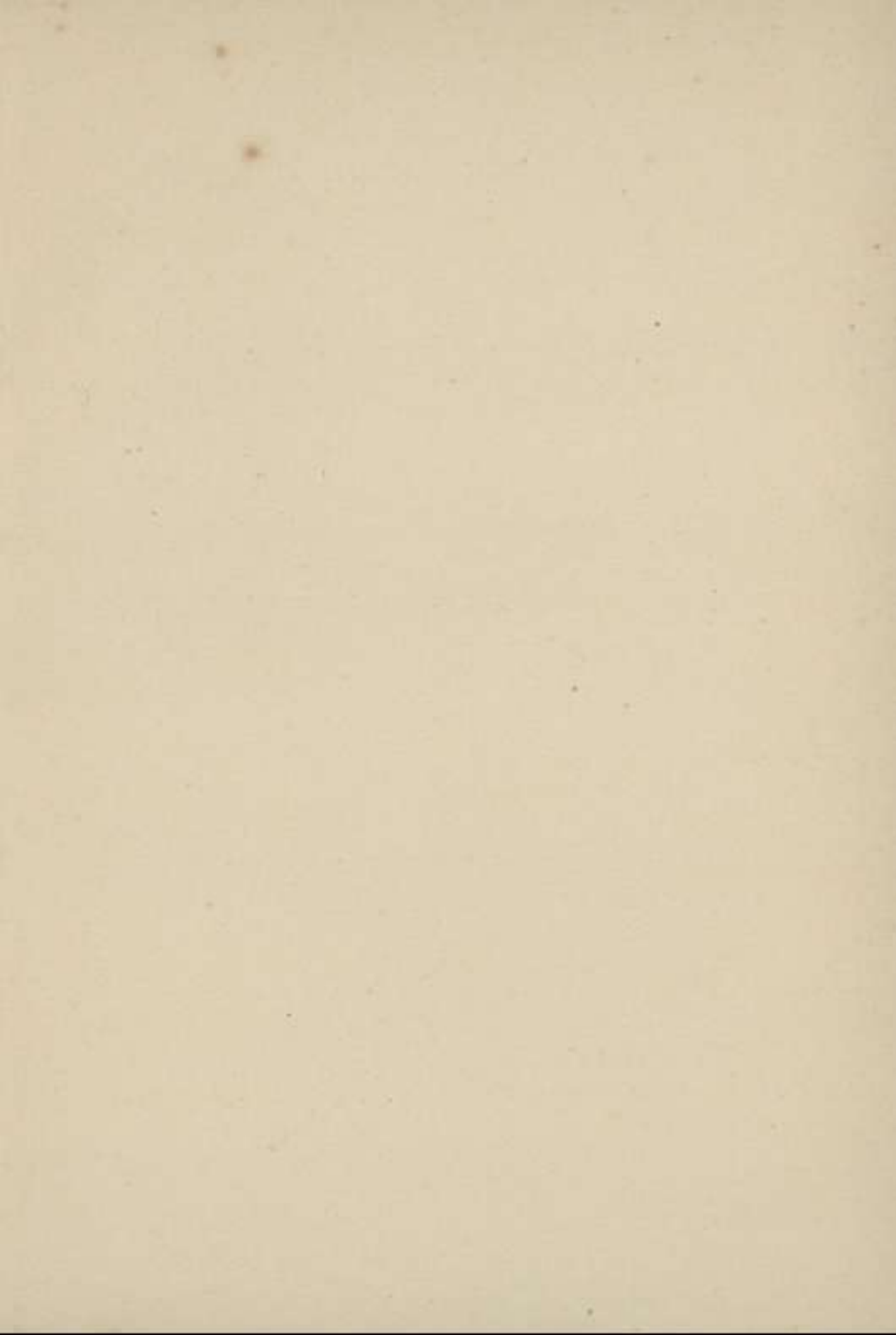

T A U L A

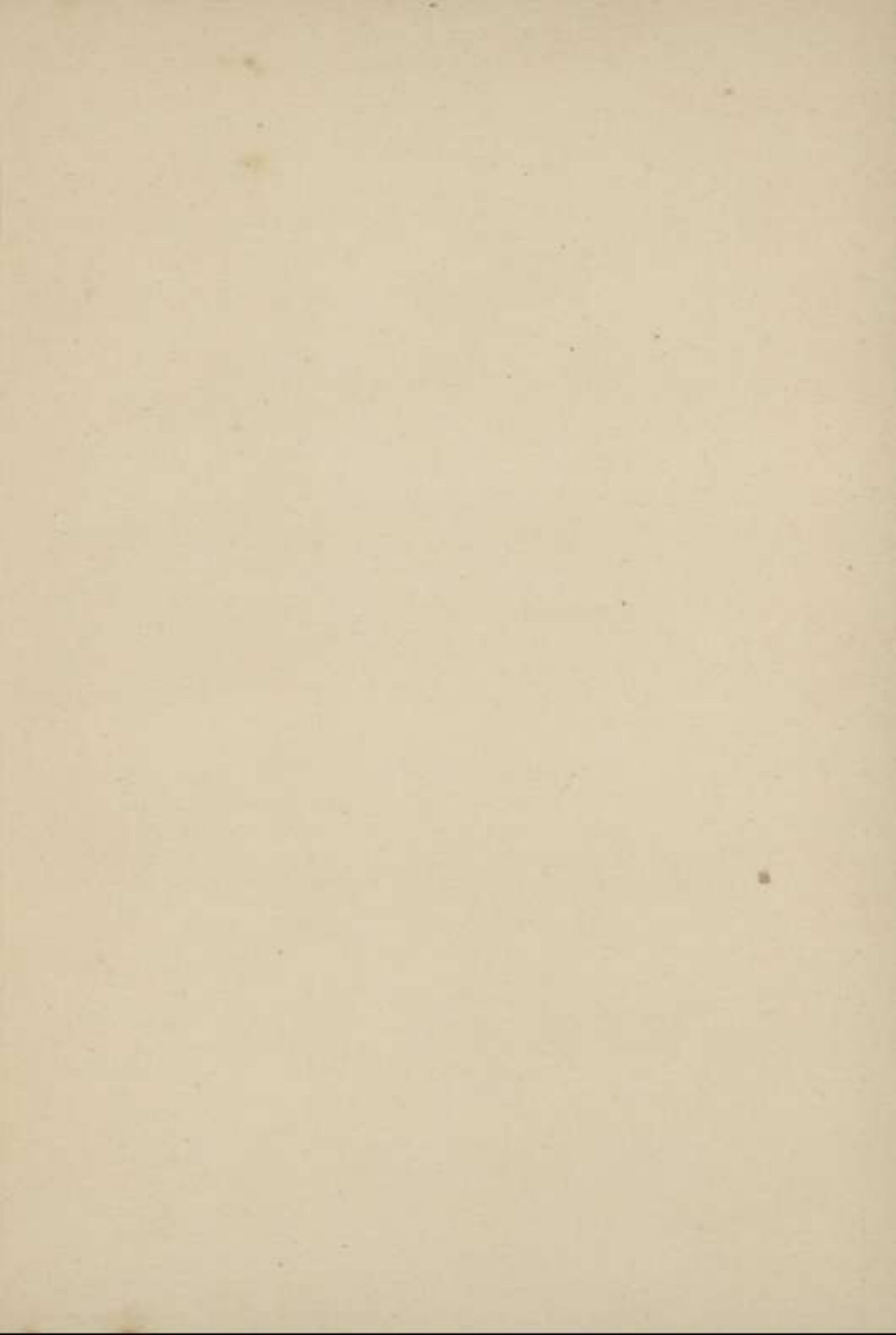

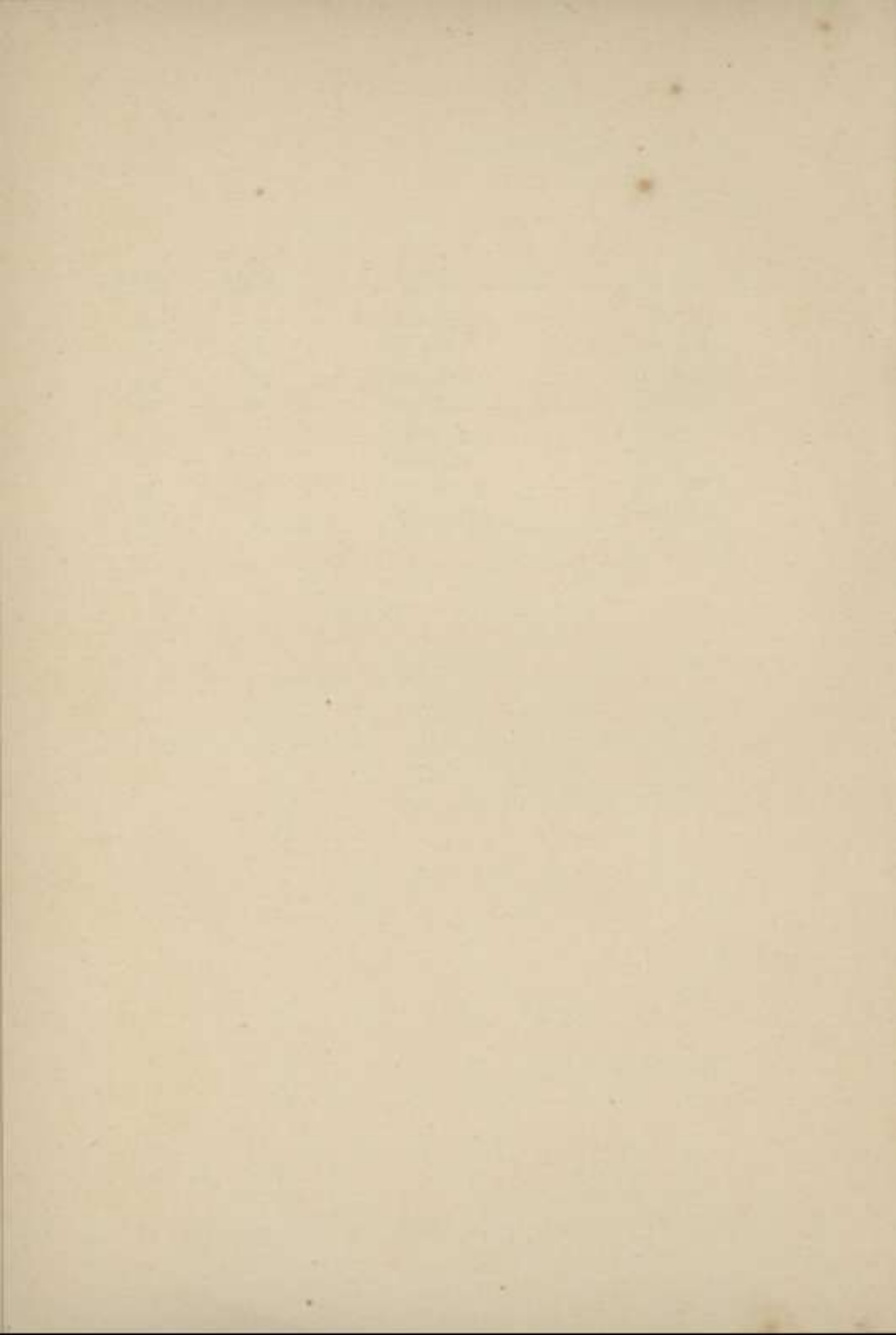
	<u>Pàgs.</u>
INTENCIÓ DE L'AUTOR	8
EL REI QUE NO SABIA QUÈ ÉS AMOR.	15
LA DONZELLA QUE ES FAISONÀ UN AMAT A PLER SEU	43
LA PIETAT DE LA REINA ALINA	75
L'HOME QUE NO TENIA LLEURE PER A L'AMOR.	127
NOTA.	173

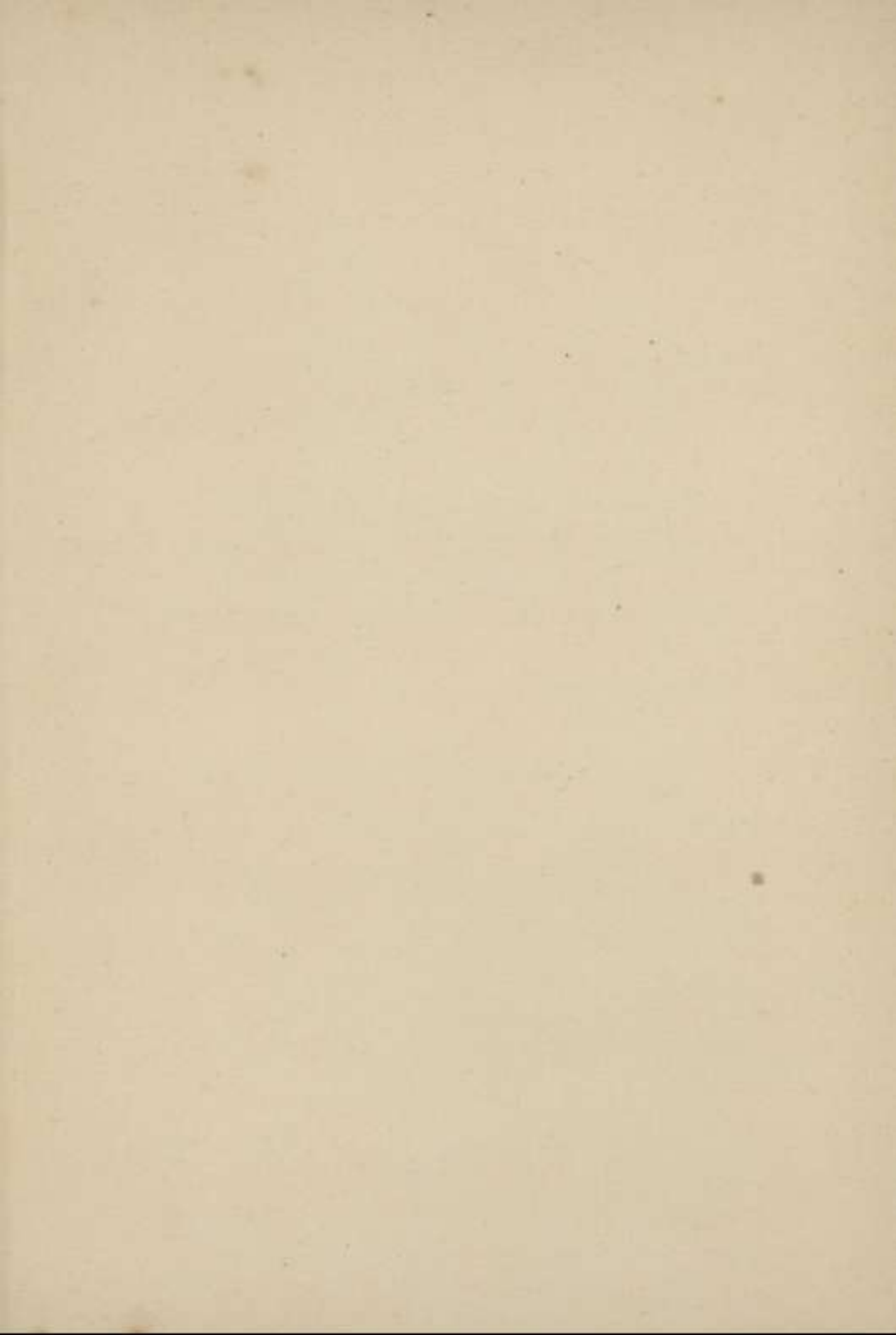
<u>PÀGINA</u>	<u>LÍNIA</u>	<u>DIU:</u>	<u>HA DE DIR:</u>
24	1	d'altres	i d'altres
31	5	un pas	una passa
34	11	senyala	assenyala
50	10	atmetller	ametller
73	1	creugi	cregui
84	21	ensemps	ensem
91	15	veure's	de veure's
129	5	emmagrien	amagriem

Biblioteca de Catalunya

83-8^{au}

22.956

12

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Biblioteca de Catalunya

Reg. 507.815

Sig. 833.47"19" ReB

